REGULÆ INTERPRETATIONIS JURIDICÆ

PRÆSTANTIORES,

EX ADÆQUATIS PRINCIPIIS

DEMONSTRATÆ,

ET AD CASUS CIVILES APPLICATÆ;

ACCEDIT

EXERCITATIO ACADEMICA

DE

INDOLE ET REQUISITIS

VALIDÆ RENUNCIATIONIS,

STUDIO

CAROLI AUGUSTI RITTERI

ADV. ELI SAXON. IMMATR. ET JUR. PRACT. LIPS.

LIPSIÆ,

LITTERIS TAKKIANIS.

IMP. JUSTINIANUS

De Conceptione Digeſtor. §. 12. 13.

Non liceat juris peritis verboſitate ſua codicis compendium confundere, quemadmodum in antiquioribus factum eſt, cum per contrarias interpretantium ſententias, totum jus pene conturbatum eſt. Ne autem per ſcripturam aliqua impoſterum fiat dubitatio: Jubemus non per ſimplorum captiones & compendioſa ænigmata quæ multas per ſe & per ſuum vitium antinomias induxerunt, ejusdem codicis textum conſcribi &c. ſed per literarum conſequentiam explanari concedimus.

VIRO
ILLUSTRI, AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO,
DOMINO
D. JOANNI AUGUSTO Hölzel
A STERNSTEIN,
COMITI PALATINO CÆSAREO,
POTENTISSIMO REGI POLONIARUM
ET ELECTORI SAXONIÆ A CONSILIIS AULÆ ATQUE
JUSTITIÆ,
SCABINATUS ADSESSORI GRAVISSIMO,
CIVITATIS PATRIÆ PRO-CONSULI
SPECTATISSIMO
RELIQUA.
UT ET
VIRO
MAGNIFICO, EXCELLENTISSIMO,
CONSULTISSIMO,
DOMINO
D. JOANNI FLORENTI RIVINO,
JCTO CELEBERRIMO,
COD. IN ACADEMIA LIPSIENSI PROF. PUBL.
AMPLISS. FACULTATIS JURIDICÆ
ADSESSORI SPECTATISSIMO,
REVERENDI CAPITULI NUMBURGENSIS ET WURZENSIS
CANONICO, HUJUSQUE SENIORI.

DOMINIS

ATQUE PATRONIS SUIS,

PERENNI OBSERVANTIÆ CULTU

DEVENERANDIS.

DULCI, PATERNÆ QUONDAM

AMICITIÆ AC NECESSITUDINIS RE-

CORDATIONE PERMOTUS,

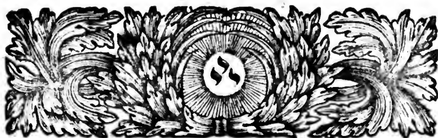
HONORIS AC PIETATIS CAUSA,

QUALEQUALE HOC OPUSCULUM

EA, QUA PAR EST ANIMI DEMIS-

SIONE DICAT DEDICATQUE.

AUTOR.

§. I.

MEntem, ſententiam ac voluntatem alterius ex ejus ſermone, & ubi hic obſcuritate aut ambiguitate laborat, ex hujus circumſtantiis concludimus, quæ ratiocinationis ſpecies, Interpretatio, atque ſi ejus objectum ſunt enunciationes juridicæ, juridica audit. Enunciationes autem juridicæ ſunt, quæ circa jura & obligationes hominum efferuntur. Adeoque *Interpretatio juridica eſt Ratiocinatio, qua ex enunciatione juridica, ejusque circumſtantiis, mentem ſententiamve proferentis concludimus.*

§. II.

Omnis enunciationis rectitudo atque perfectio conſiſtit in determinata ejuſdem quantitate & qualitate, ſeu adæquata univerſalitate & particularitate, affirmatione & negatione, qua ſcil. nec plura nec pauciora, nec generaliora nec ſpecialiora verba ponuntur, quam quæ ad exprimendas notiones rebus convenientes ſufficiunt; per log. Ergo & enunciationis juridicæ rectitudo in eo vertitur, ſi talia ponantur verba, quæ notiones ac mentem loquentis diſtincte & adæquate exprimunt. Vitia quapropter notionum atque enunciationum ſunt α) *Obſcuritas, qua id quod exprimitur, nullo modo concipere, intelligere & ab aliis diſtinguere valemus;* β) *Ambiguitas, qua iſtud pluribus modis ac ſenſu vario accipi poteſt.* vid. Godofred. ad l. 39. ff. d. pact.

A §. III.

§. III.

Quando in solis vocabulis & verborum connexione depreheuditur obscuritas, eorundem declaratio *ex usu loquendi & regulis grammaticis facienda*, quæ *Interpretatio declarativa s. verbalis nominatur. In dubio igitur communem loquendi usum, sive proprium & maxime usitatum verborum significatum sequimur.* l. 69. ff. d. legat. 3. l. 7. §. 2. ff. d. suppellect. leg.

Ita multa legum tam latinarum, quam germanicarum vocabula, maxime antiquiora, ignaris & tyronibus declaranda veniunt, v. g. quid in jure romano significent As, uncia, Instrumentum, Superficies, Solum, Tignum, pauperiem facere, Municeps, Incola, Forensis &c. Item in legibus germanorum & Saxon. voces: Affter-Lehn, Lehnträger, Busse, Erbzinnß, kriegischer Vormund, Kummer, Mußtheil, Nifftelgerade, Schwerdtmagen, Spillmagen, Urgicht, Ursehde, Wehrgeld, Weichbild ꝛc. Ejuscemodi terminorum, formularum, phrasiumque expositioni inserviunt, latinis, Tit. ff. d. Verb: & rer. Significat. germanis, Wehneri, Besoldi, Speidelii, Fritschii aliorumque lexica juris.

§. IV.

Circumstantiæ sunt sensiones seu Adjuncta, quæ circa rei existentiam quoad objectum, subjectum, locum, tempus, causam, modum, aliaque connexa obversantur; atque cum rei existentiam vel antecedant, vel comitentur vel insequantur, in *antecedentia, concomitantia & consequentia* distinguuntur. Potiora sunt, quæ ipsius loquentis indolem & affectus, causam impulsivam atque finem, materiam denique substratam seu enuntiationis objectum ejusque a legibus ac usu communi jam determinatam naturam, jurave & obligationes eo regulariter connexas respiciunt. Attenta igitur harum maxime circumstantiarum consideratio erit habenda.

Nota

Not. *Causa impulsiva s. ratio movens* est repræsentatio boni aut mali, quatenus voluntatem ad agendum movet atque determinat. Iste vero effectus, quem actione nostra existere cupimus, *Finis* dicitur. Inde simul patet, repræsentationem ejus, quod fine intendimus, adeoque notionem ipsius finis, in notione causæ impulsivæ simul contineri, jg. infra §. 6.

§. V.

Ex dictis facile colligitur, non solum ipsa enunciationis ambiguæ verba ac terminos, *subjecta & prædicata istius* exprimentes, *sed & alias ejusdem orationis propositiones clariores, propositionem ambiguam antecedentes aut consequentes, probe attendendas atque ponderandas, eoque notiones ambiguas & obscuras ex aliis connexis notionibus magis determinatis & clarioribus esse evolvendas atque declarandas.*

Hac ratione quæstionem ex §. 14. Ord. cambial. Lipsiens. antea multum controversam: an scil. Creditor cambii ad nundinas Lipsienses directi, solutionem, finitis statim campanæ signo nundinis, rigore cambiali exigere queat, an vero diem solutionibus nundinalibus ordinaire dicatum, den ordentlichen Zahl-Tag der Meß-Zahl-Woche expectare teneatur? *beneficio propositionum connexarum* enodare poteris. Connectuntur nimirum in d. §. 14. sequentes propositiones:

1) Das der gewöhnliche Zahl-Tag die Verfall-Zeit der endlichen Zahlung und Protelte sey.

2) Daß dieser Tag zur endlichen exaction oder protestation verordnet sey.

3) Daß es bey dem Churfürstlichen Decisiv-Befehl d. a. 1669. (darinnen gleichfalls der Zahl-Tag als Terminus der Verfallzeit in der Zahlung, so wohl der Proteste in Wechsel-Brieffen, gesetzet wird,) sein Verbleiven habe.

4) Daß jedoch jeden frey stehen solle, die Zahlung derer ordentlichen Meß-Wechsel auch die ersten und folgende Tage

 der

der Zahl-Woche zu thun 2c. Quatenus igitur in 1. 2. & 3. enunciatione, dies iste, Terminus solutionis extremus, die Verfallzeit und Terminus der endlichen Zahlung, so wohl derer Protelte &c. iterumqne in §. 25. d. Ord. cambial. Der Verfall-Tag und endliche Zahl-Termin auf welchen die Bezahlung præcise geschehen 2c. oder sonsten, der Creditor nach Wechsel-Recht dieselbe zu suchen, Macht haben und befugt seyn solle, dicitur; eatenus patet, eum esse terminum, quo Debitor cambial. solutionem necessario præstare, & Creditor eandem cum effectu petere atque exigere potest, adeoque ante istius adventum, solutionem quidem moneri, non vero rigore cambiali exigi posse. Quatenus porro in 4ta enuntiatione debitoris arbitrio relinquitur, etiam primis secundæ hebdomatis diebus solutionem faciendi; ad id vero quod alicujus arbitrio relinquitur, is invitus cogi nequeat, seu quod voluntatis est non possit esse necessitatis; eatenus iterum liquet, Debitorem cambialem primis istis diebus ad solvendum haud posse compelli. vid. omnin. Magnif. Dn. D. Rivini Differt. lectu dignissimam, de Clausula cambial Lips. 1725. hab. §. 15. Ceterum quia Ord. Camb. Lips. tantummodo circa debita cambialia disponit; sequitur, eandem ad debita executiva aliaque civilia haud esse proferendam, sed ea primis statim diebus post nundinas campanæ signo finitas exigi & cum effectu peti posse.

Ita porro memini, spectabilis cujusdam Judicii Lips. Dominum Præsidem ex §. 3. Append. O. P. S. R. eam aliquando tenuisse opinionem, ac si in causis executivis quibusvis, etiam minutis ac levioribus, prima Citatio spatium saxonicum integrum continere deberet, atque etiam in uno alterove casu mihi obveniente, ubi summa Documenti vix decem aut viginti Thaleros attingebat, ita ordinasse. Cum vero d. §. 3. Append. sese ad Tit. IV. Ord. rec. expresse referat, ubi in §. 1. causæ leviores in genere a spatio Citationum ordinario præprimis sunt exceptæ; non perspicio qua ratione, habita istorum locorum inter se con-

nexorum

nexorum diligenti collatione, talis interpretatio evenire potuit; Unde & iſta praxis poſtmodum deſiit, & nunc Citationes in cauſis qnoque, executivis minutis ſub ſpatio 8. aut 14. dierum emitti obſervamus.

§. VI.

Cujusvis rei intimior cognitio procedit ex ejuſdem ratione ſ. cauſa proxima, quæ in moralibus finis appellatur, cuive connexa eſt cauſa ſic dicta impulſiva ſ. ratio movens; §. 4. Not. nam qui finem intendit, ea quoque intendere debet, quæ fini obtinendo maxime inſerviunt. ax. moral. *Ergo & in enunciationibus juridicis, loquentis voluntas ex ratione ac fine ejus proximo optime cognoſcitur, firmoque inde ratiocinio poſſumus concludere ad ea quæ in tali enunciatione aut plane non, aut non clare ſatis determinata ſunt.*

§. VII.

Finis itaque enunciantis proximus & adæquatus eſt principium primum interpretandi enunciationes juridicas ambiguas, §. præced. Cum vero iſtarum ambiguitas ex eo deſcendat, ſi enuncians aut plura & generaliora, aut pauciora & ſpecialiora verba quam quæ ad notiones ac mentem ejus exprimendam ſufficiunt, adhibuerit, §. 2. Hinc priori caſu verba plura & generalia, ad finem loquentis ſpecialem & particularem reſtringenda, poſteriori vero, pauciora iſta & ſpecialia, ad finem generaliorem & magis univerſalem extendenda veniunt; altera *Reſtrictivæ*, altera *Extenſivæ Interpretationis* nomine venit. jg. B. Menck. ad ff. d. J. & J. §. 5. Unde ſimul veritas liquet & frequens applicatio axiomatum famoſorum: quod ſcil. eadem juris ratio, eandem involvat diſpoſitionem; ceſſante autem ratione, ceſſet quoque diſpoſitio legis aut voluntatis juridicæ.

Nimirum *extenſiva Interpretatione, verba enunciationis pauciora, ſpecialia & anguſtiora fine, ad ſimiles res atque*

 caſus,

casus, ratione generali comprehensos proferuntur. Ita cum v. g. princeps urgente annona, frumenti exportationem prohibuerit, facile colligimus, ob rationem prohibitionis generalem, etiam farinæ & panium exportationem esse interdictam. Ita Potentissimus Saxonum Lator dispositionem Mandati d. a. 1724. von Ausborgen junger Leute ꝛc. qua personæ 25. annis minores, ex cambiis nulla ratione obligantur, quin & ejus quod Creditori sponte solverunt, condictionem intra quadriennium instituere possunt &c. ob rationis generalitatem ad fœminas quoque 25. annis minores (quarum mentio in d. Mandato facta non fuerat) extendit, per Rescript. Reg. d d. 18. Mart. 1727.

Contra vero in *restrictiva Interpretatione, verba enunciationis plura, generalia, & latiora fine, ita limitantur, ut ad eas tantum pauciores & particulares res atque casus, qui fini particulari vere subsunt, applicentur.* Ita in Novell. 115. §. 10. poena exhæredationis statuitur in filium si mimos & arenarios sequatur. Ratio est, quia ista professio existimationis maculam infert, eoque ipso familiæ ac parentum famæ quodammodo præjudicium fit. Cum igitur ratio ista specialis exulet, si ipse parens ejusdem fuerit conditionis; hinc quoque illa legis dispositio hoc casu omnino cessat. Sed cum in d. Nov. §. 6. filius exheres dicatur, si novercæ vel concubinæ patris se immiscuerit, facile patet, eandem dispositionem omnino extendendam esse ad casum ubi filius cum propria concubuerit matre; Nam ratio legis in gravitate injuriæ, parentis thorum violando posita, eo magis quoque ad incestum cum matre spectat. Hoc itaque casu ubi verba d. §. 6. evidentissime pauciora ac specialiora sunt ratione, locus omnino erit interpretationi extensivæ; adeoque cum & eadem injuriæ gravitas respectu matris adsit, si filia incestum cum vitrico aut patre commiserit, ipsa quoque hæc ratio, dispositione generali §. 2. d. Nov. quæ gravem & inhonestam injuriam, generaliter ut causam exhæredationis legitimam pronunciat, jam contineatur; inde haud dubium erit, idem

exhæredandi jus quoque competere matri adversus filiam cum vitrico aut ipso patre concumbentem, B. Beyer ad Inst. de Exhæred. lib. pos. 16. Dissentit quidem Hopp. in Comment. ad J. d. lib. exher. §. 2. sed absque ratione sufficiente. Neque obstat vulgaris illa, de odiosis haud extendendis, regula, quippe cujus inutilitatem infr. §. 15. monstrabimus. Inconcussa vere & nulli exceptioni obnoxia consistit regula jam demonstrata: *quod cognita legis ratione vera & adæquata, firmo ratiocinio concludere valeamus ad casus eadem comprehensos aut non comprehensos.*

Cum igitur secundum dicta, in extensiva pariter ac restrictiva interpretatione, maxime ad similitudinem ac diversitatem rerum, casuum atque rationum enunciationis juridicæ respiciendum sit; hinc porro elucescit, quod summa extensivæ ac restrict. interpretationis fundamenta, e philosophorum omnino præceptis & indole rerum identicarum & diversarum, similum ac dissimilium, correlatorum & contrariorum &c. repetenda veniant, ex quibus & famosa illa juris brocardica dimanarunt: *Similium, correlatorum, æquiparatorum, quatenus, seu ea, qua conveniunt, eandem esse naturam eademque jura;* & contra *Dissimilium, contrariorum, disparatorum, quatenus discrepant, naturam quoque ac jura esse diversa.* vid. quæ ad l. 41. ff. d. R. J. notavit Gothofredus, Carpz. P. 2. C. 13. D. 21. n. 2. 3. Severam itaque attentionem omnino merentur ea, in quibus rationes, res atque casus legum vere similes dici possunt atque identicæ, probe pensitando an ista similitudo ac paritas perfecte quoad essentiam, an ex aliqua tantum parte accidentali intercedat; & deprehendes, multa argumento cujusdam legis a DD. asseri, in quibus nulla, aut mere tantum accidentalis similitudo intervenit. Exempla correlatorum sunt emtor & venditor, merx & pretium, parentes & liberi, maritus & uxor, actor & reus &c. & in genere, quorum unum, rationem continet alterius. Wolff. Met. germ. §. 188. Inde beneficium l. 2. C. d. resc. vend. quamvis d. l. 2. tantummodo de venditore

&

& re vendita loquatur, recte a Commentatoribus ad emtorem quoque & pretium rei extenditur, cum utrinque correlatio & rationis æqualitas adsit. vid. Demonstrat. nostr. jurid, de Subhastat. §.28. Simile exemplum habes in l. 1. C. d. Cupress. ex luco. l. 3. C. d. indict. viduit. & alibi passim.

§. VIII.[a]

Regularum ac propositionum specialium rationes continentur in regulis ac propositionibus generalioribus. Wolff. Metaph. germ. §. 107. Jam vero omnium legum humanarum rationes in Juris naturalis pariter ac Prudentiæ civilis generalioribus præceptis contineri constat; vid. Dn. D. Mülleri Natur und Völcker-Recht C. 19. §. 3. & 4. siquidem leges civiles media determinant, quibus fines Juris naturæ optime implentur; Id. c. l. Not. ad §. 3. Atque legum dubiarum explanationem, ex earundem maxime rationum cognitione procedere §. antec. 6. ostendimus; *Proinde bonum legum interpretem, exacta principiorum tam Juris naturalis, quam Prudentiæ civilis cognitione pollere omnino debere, nemo non perspicit.*

§. VIII.[b]

Quandoque finis s. ratio in ipsa lege ac dispositione juridica simul exprimitur; quandoque non, aut non ingenue & clare satis exponitur, adeoque ex reliquis circumstantiis §.3. memoratis, quarum cognitioni magnam partem inservit historia temporis, status & nævorum reipublicæ, indoles & affectus Llatoris & procerum &c. colligenda ac eruenda venit. Ita multæ legum Romanarum obscuræ aut palliatæ rationes, ex istius ævi historia ac reipublicæ Romanæ statu nobis innotescunt, magnam interpretationi legum istarum ferentes opem. Omnino hic legi merentur ea, quæ Præcellentiss. D. D. Glaffey, Aul. Reg. Polon. Consiliarius &c. in der Einleit. zur Bürgerl. Rechts-Gelehrsamkeit, de habitu

&

& rationibus legum romanarum, ex historia & statu reipublicæ romanæ cognoscendis, elegantissime exposuit.

§. IX.

Cum igitur interpretatio juridica sit ratiocinatio, adeoque certis nitatur regulis, sine quarum applicatione vera interpretatio haud existit; patet *interpretationem sic dictam authenticam & usualem veram non esse interpretationem, nisi quatenus dictis regulis exacte congruit.* Non penitus itaque, uti nonnulli opinantur, reprobanda est vulgaris ista Divisio, siquidem & JCtus, & usus civium, & ipse Princeps interpretationem suscipere potest, regulis modo convenientem. jg. Magnif. Leyseri elegantiss. Dissertat. de Superstitione juridica &c. Cap. 3. §. 2.

§. IX.

Quando finis ac ratio enunciantis non satis evidens est, aut ambiguitati voluntatis juridicæ tollendæ haud sufficit; tum circumstantiæ objecti seu materiæ substratæ potissimum interpretandi fundamentum præbent. §. 3. Scilicet aliunde constat, quodvis objectum juridicum suis attributis seu requisitis naturalibus gaudere, quæ ex legum civilium determinatione ac usus communis præsumtione, eidem ordinarie inesse vel adesse censentur, Struv. Exerc. J. C. 6. §. 23. atque ista objecti naturalia quibusvis privatorum dispositionibus, pactis, testamentis &c. nisi expresse ac evidenter fuerint mutata, regulariter inesse præsumuntur; cf. Demonstrat. nostr. jurid. de Subhastat. 1739. edit. §. 17. *unde & in juridicis enunciationibus, in dubio facienda erit interpretatio secundum materiam substratam, seu naturalia objecti a legibus usuque communi jam determinata, sive ut potius ad legum civilium normam, quam alia ratione aliquid fieri velit disponens,* Carpz. P. 2. C. 45. D. 30. n. 9. *it. ut minimum recedatur a Jure communi;* Cap. 8. X. d. consvet. jg. Barth. Hodog. Forens. p. m. 610.

Nimirum ex proprietatibus seu attributis materiæ substratæ communibus ac legalibus, certa formatur propositio; ex qua tanquam principio, ope ratiocinii legitimi, voluntas enunciantis ambigua determinatur. Exemplo sit chirographum quo Debitor solutionem distinctis terminis, nehmlich 100 Rthlr in 14. Tagen nach der nächstkommenden Leipziger Neu Jahr-Messe, 100. Rthlr. in 14. Tagen nach der Oster-Messe ꝛc. faciendam promiserat. Dubium emergit, an isti quaterdeni ab ultimo primæ hebdomatis die, da der Marckt ausgelautet wird, an potius a fine sequioris septimanæ solutionibus destinatæ, nach Ablauff der Zahl-Woche currere incipiant? Cum autem ex materiæ substratæ naturalibus constet, solutiones in nundinis promissas non in prima sed sequiori hebdomate solutionibus dicatæ, ordinarie fieri & exigi posse; per l. un. C. d. nund. jg. Const. El. Sax. 30. P. 1. Inde vi oppositorum recte concluditur, solutionem post nundinas promissam, elapsa demum altera hebdomate posse urgeri, ideoque & hoc in casu terminum a quo computandum esse, von dem Ausgange der Zahl-Woche.

Ita quoque in codicillari quadam Dispositione, inter alia & hæc adjecerat testator: Ich will auch meiner Eheliebsten den Usumfructum von dem Erb-Antheile meines mit ihr erzeugten Sohnes, biß in dessen zurückgelegtes sechzehende Jahr, legiret haben, dargegen sie aber auch schuldig seyn soll, diesen ihren Sohn behörig zu unterhalten und zu erziehen ꝛc. Es soll ihr aber jedoch frey stehen und nachgelassen seyn, dafern sie angeregten Nießbrauch vor sich nicht zuträglich finden mögte, sich dessen zu begeben und von des Kindes Alimentation dadurch zu entledigen. Perceperat defuncto testatore usumfructum mater fere decem per annos & alimenta filio præstiterat, sed sumtibus illorum forte crescentibus, renunciare volebat usufructui & alendi oneri, cui vero filii tutor reclamabat, eo quod legatum semel agnoverit mater. Enunciatio testatoris in eo dubia est, an licentia sit matri, usumfructum ab initio statim, an facta quoque ejus agnitione &

sic

sic quovis tempore repudiandi? Ex fine, qui & matris & filii favorem respicit, nil certi potest definiri. Itaque cum enunciationis objectum sit legatum cum onere, interpretatio omnino facienda secundum naturalia objecti, legibus determinata, f. qua voluntas testatoris magis convenit juri communi, secundum quod *legatum & in genere jus cum onere conjunctum semel acceptatum, invito altero repudiare iterum non licet*, arg. l. 15. pr. ff. d. alim. leg. l. 5. §. 1. d. leg. 2. Prouti & in isto casu a Senatu Academico Lips. Mens. Aug. 1732. judicatum est, hac addita ratione: Dieweil die hinterlassene Frau Wittwe, die Disposition ihres seel. Ehemannes agnosciret und den ihr darinnen beschiedenen Usumfructum erkieset, mithin ihrem facto nicht contraveniren kan &c.

§. X.

Solent communiter pactis, contractibus, testamentis &c. speciales hinc inde restrictiones atque limitationes, ut conditio, modus, dies &c. accedere; vid. Tit. ff. d. condit. instit. it. Tit. de cond. & demonstr. Cum vero accessoria regulariter sequantur naturam principalis, & voluntatis juridicæ ambiguitas ex notionibus materiæ substratæ, & objecti naturalibus sit expedienda; §. 9.[b] *Inde & ista conventionum accessoria, quatenus ambiguitate laborant, & ex fine enunciantis explicari nequeunt, optime tandem interpretaberis ex generalioribus & naturalibus objecti & pacti principalis.*

Ita in pactis dotalibus die 2. Januarii 1738. initis, promissioni dotis hæc addita legebatur conditio: Es verspricht hiernächst der Braut Vater seiner lieben Tochter 2000. Rthlr. zum Ehe-Gelde mit zu geben und solche dem Herrn Bräutigam den Tag nach der Hochzeit auszuzahlen; jedoch mit dieser Bedingung, daß daferne die Braut, als dessen künfftige Ehe-Liebste binnen 2. Jahren ohne erzeugte Leibes-Erben sterben sollte, sodann der Herr Bräutigam als künfftiger Schwieger-Sohn, die Helffte davon an 1000. Rthlr. an dem

 Herrn

Schwieger-Vater oder dessen Erben hinwiederum restituiren und zurückgeben solle rc. Desponsatorum nuptiæ demum M. Jul. d. a. sequebantur, & uxore post annum mensesque novem sine prole demortua, istius pater restitutionem a Genere renuente postulabat. Quæstio igitur controversa in eo vertebatur: an tempus biennale, intra quod restitutio 1000. Rthlr. facienda, a tempore pactorum dotalium initorum, an vero consummati per copulam matrimonii sit computandum? Si enim a termino priori, scil. Januar. 1738. computatio fieret, biennium esset effluxum & restitutio peti haud posset. Cum autem ex fine hujus conditionis, qui soceri ejusve heredum favorem respicit, nihil hic definiri possit, quia favorem illius, in præjudicium generi haud convenit extendere; ergo *ex notionibus jurium & pactorum dotalium naturalibus & generalioribus etiam hic petenda erit interpretatio.* Jam vero constat quod omne jus mariti intuitu bonorum dotalium aliorumque uxoris, initium capiat ex tempore quo copula & thori conscensio facta est, Const. Elect. Sax. 19. P. 3. ibique Carpz. Def. 1. adeoque & obligatio ac onus isti juri connexum, (ex natura scil. correlatorum, vid. §. præc. 7. in fin.) eodem tempore incipit; Unde omnino consequitur, istud tempus biennale, ad quod dimidiæ dotis restitutio adstricta erat, a consummatis nuptiis, neutiquam vero ex die quo pacta dotalia sunt confecta, computandum, & hinc soceri condictionem 1000. Rthlr. hoc casu omnino esse fundatam

§. XI.

Ex § 9.[b] simul patet, in contractibus, ubi alter contrahentium jus aliquod singulare, scil. quod a naturalibus contractus deflectit, prætendit, in dubio contra ipsum interpretationem esse faciendam, ita scil. ut minus recedatur a naturalibus contractus jure civili jam determinatis. Ita *in Contractu Emtionis-vendit. contra venditorem evictionem præstare nolentem, it. emtorem qui rei vindita & accepto pretium*

non

non statim solvere vult, in dubio pronunciandum erit. vid. Ludovici Doctr. ff d. contr. emt. §.

§. XII.

In omnibus enunciationibus dubiis, quæ pactis, renunciationibus, testamentis &c. continentur, ea in dubio interpretatio habenda, quæ determinationibus ac præsumtionibus legum magis convenit. §. 9.[b] Atqui leges per naturam præsumunt quemlibet sibi magis suisque, quam aliis favere voluisse; vid. Puffendorff. Jur. Nat. & G. L. 2. C. 3. §. 14. & L. 4. C. 11. §. 2. 15. 16. prætereaque ex principiis pactorum naturalibus constat, jura quæ iisdem acquirere aut sibi remitti intendit alter, ante pactum solis legibus aut non, aut non perfecte competere acquirenti; Id. L. 3. C. 4. §. 1. sqq. adeoque in dubio potius non acquisita aut remissa censeri; *Ergo in enunciationibus dubiis pactorum, renunciationum, testamentorum, interpretatio potius in favorem promittentis aut concedentis, it. renunciantis, haredis ab intestato &c. quam alterius facienda erit.*

Hoc est quod vulgo dicunt: Neminem præsumi res & jura sua facile jactare velle; per l. 25. ff. d. probat. *It. in concessivis & remissivis pro concedente & remittente potius interpretandum esse,* Carpz. P. 2. C. 17. D. 9. n. 20. Brunnem. ad l. 5. C. d. Suscept. It. *renunciationes jurium esse strictissimæ interpretationis,* per. l. 31. C. d. transact. vid. Exercit. nostr. de Indole & requisit. validæ renunciat. § 22.

In dubio itaque magis pro debitore & promissore, quam creditore ac stipulatore interpretandum est. l. 38. ff. 18. l. 99. ff. d. Verb. obl. Ita cum quis prædium suum, cum uno æquorum jugo alteri vendiderit, sed duo aut plura æquorum juga isto in prædio aluerit, adeoque dubium sit, quodnam ex pluribus debeatur emtori? id debetur, quod venditor intellexit, a. l. 34. ff. d. contr. emt.

§ XIII.

Dantur leges atque dispositiones speciales, exceptionem a regulis ac legibus generalioribus continentes, v. g. lex Saxon. qua successio geradica ordinarie fœminis, proxima cognatione defunctæ junctis, tribuitur, est generalis; exceptio vero & ideo lex specialis est, quod ista successio etiam filiis clericis in gerada matris concedatur. Jam vero exceptiones ita formandæ sunt, ut regulis quam minimum repugnent; Wolff. Metaph. germ. §. 166. *Ergo quoque leges ac dispositiones speciales & exceptivæ in dubio ita interpretandæ sunt, ut magis conveniant & minus derogent regulis ac legibus generalioribus, l. 14. ff. d. LL.*

Ideoque & lex ista specialis qua filiis clericis successio in gerada materna tribuitur, cum in eo dubia nonnullis fuerit visa, an etiam ad geradæ uxoris, sororum aut aviæ successionem pertineat, omnino de gerada tantummodo matris, & quæ ejus appellatione sensu legali continetur, aviæ maternæ, intelligenda venit. Ratio namque exceptionis est singularis favor erga Clericos, maxime cum a successione rerum hergewetticarum excludantur. Gloss. ad art. 57. Weichb. Berlich. Decis. 48. n. 5. Favorabilia autem per se non faciunt genuinum interpretandi fundamentum; §. 15. adeoque ista exceptio omnino stricte accipienda erit, ut minimum deroget regulæ universali, quæ successionem geradicam esse vult fœminarum. Eandem vero Clericorum successionem, ad aviæ maternæ geradam recte proferri existimamus, quoniam sensu legali secundum jus commune sub matris appellatione etiam avia & ulteriores ascendentes intelliguntur, l. 51. ff. d. V. S. adeoque exceptio legibus generalioribus minus deroget.

Aliud exemplum restringendæ legis exceptivæ, est in quæstione illa controversa, an tertius possessor hypothecæ specialis, gaudeat beneficio excussionis adversus creditorem? Cum enim in Novell. 4. C. 2. possessoribus hypotheca-

rum in genere & quibusvis personis minus principaliter obligatis, istud beneficium tribuatur; ex verbis autem Novellæ 112 C. 1. ubi creditori hypothecario speciali, si debitor rem oppignoratam vendens, ex pretio ei non satisfecerit, vindicatio adversus emtorem conceditur, hujus beneficii, quoad hypothecas speciales, sublatio, atque correctio d. Nov. 4. nondum inferri possit; Hinc quoque eorum sententia, qui Nov. 112. a Nov. 4. neutiquam facere exceptionem contendunt, veritati hermenevticæ magis omnino congruere videtur. cf. Titius Obs. Lauterb. 658. Menck. ad ff. d. pignor. §. 13 Cur vero in Saxonia hoc casu non admitti soleat istud beneficium, ratio est: quia bonorum immobilium hypothecæ judicialiter constituuntur & in libris judicialibus annotantur, ex quibus pignoris obligationem rescifcere solent emtores, ideoque scientes rem esse oppignoratam, isto privilegio excidunt. arg. l. 27. C. d. evict. Franzk. L. 1. Res. 12. n. 29. Omnis igitur exceptio, sive legibus, sive dispositionibus privatorum contineatur, stricte est interpretanda, ut scil. legibus ac regulis generalioribus minus deroget. Inde colligitur ratio interpretandi legatum, quo testator uxori aut alii cuicunque usumfructum prædii sui, sub certo tempore in quod tertius quispiam pervenerit, v. g. usque ad majorennitatem filii legaverit; ubi cum filius ante adeptam majorennitatem decesserit, quæritur: an ususfructus nihilominus perduret ad tempus usque majorennitatis, ad quam filius pervenisset, si vixisset? Quia nimirum ususfructus, & servitutes personales in genere, si certum tempus non fuerit determinatum, ad dies vitæ usufructuarii ordinarie perdurant; l. 3. §. 3. ff. quib. mod. ususfruct. amitt. l. 16. §. 1. C. d. usufruct. hoc vero in casu temporis determinatio, si filius ante hoc decedat, quodammodo incerta fit, simulque exceptionem faciat atque restrictionem temporis longioris, quo ususfructus, secundum leges allegatas ordinarie finitur; hinc istud tempus dum usufructuarius adhuc vivit, in dubio potius relaxandum, quam coarctandum, atque ususfructus legatus, hoc

casu

casu potius ad terminum majorennitatis filii completum, licet ante hunc decesserit filius, perdurare censendus est; quam interpretationem quoque tenuit Imp. in l. 12. C. d. usufruct.

§. XIV.

Cumque & Statuta localia sint leges speciales; Menck. ad ff. d. Const. princ. §. 15. hinc quatenus contra regulas ac dispositiones legum provincialium aut juris communis aliquid constituunt, *stricte semper interpretanda veniunt.* §. 13.

Scilicet ubi statuta cum legibus provincialibus aut jure communi pugnare videantur, ea interpretatio amplectenda, quæ harum legum constitutionibus magis convenit. §. præced. Ita cum juxta statuta Lipf. §. 1. maritus ad uxoris sine filia defunctæ Geradam, contra juris Saxonici communis rationem admittatur; eo casu si uxor alia simul haud reliquerit bona, filiorum aut parentum legitima ex rebus geradicis merito constituenda erit, ut minus derogetur juris communis & Saxonici dispositioni, qua liberis, aut parentibus ex istis bonis salva esse debet legitima. Carpz. P. 3. C. 23. D. 18. Ita licet d. §. 1. & 2. Statuti, de uxore tantum sine filia defuncta, loquatur, non tamen admittendus erit viduus, si vel neptis ex filia adsit; quoniam sub filiæ appellatione, etiam neptis, secundum jus commune intelligitur. l. 201. ff d. V. S.

§. XV.

Non datur in jure odiosum, quod respectu alterius non simul sit favorabile, & viceversa. Ita omnia prohibitiva & pœnalia, tanquam odiosa, insimul favorabilia sunt intuitu aliorum, quorum interest ut facta injusta & nociva intermittantur; ita & pleraque favorabilia simul odiosa sunt, quatenus de bonis aut juribus aliorum aliquid detrahunt, v. g. causæ dotium favorabilia sunt respectu filiarum, sed odiosa respectu parentum aut fratrum &c. Adeoque restrictioni odiosorum

semper

ſemper contradicet favor alterius, & extenſioni favorabilium odium ſive præjudicium illius. Cum vero omnis regula, contradictionem involvens, minime vera & adæquata eſſe poſſit; per Logic. *Hinc patet, regulam illam vulgarem de odioſis reſtringendis & favorabilibus extendendis, nullius momenti & uſus eſſe cenſendam.* vid. omnino Titius ad Puffendorff. Obſ. 428. ſq.

Certe multitudo limitationum & exceptionum, quarum novem numero affert Stryck. ad Brunnem. J. E. Cap. 15. d. R. J. in 6to. putativæ iſtius regulæ valorem & univerſalitatem, penitus fere evertunt, ejusque inconcinnitatem atque futilitatem evidenter ſatis produnt. Multa certe odioſa extendenda, & multa rurſus favorabilia reſtringenda veniunt, prouti finis & ratio adæquata diſpoſitionis exigit. Veriora itaque & magis utilia principia hic quoque ex iis petenda veniunt, quæ de interpretatione extenſiva & reſtrictiva ſupra §. 7. demonſtravimus, Varias præterea ejuſdem farinæ regulas, quæ paſſim afferri ſolent, digno calculo notavit laudatus Titius, c. l. Obſ. 441. ſqq.

§. XVI.

Voluntas poſterior, adeoque & lex nova correctoria, eatenus tollit priorem, quatenus ei vere contradicit, in reliquis voluntas & lex prior adhuc valere præſumitur; quod enim non mutatum cur ſtare prohibeatur? l. famoſ. 27. C. d. Teſtam. *Itaque lex nova correctoria ſtricte eſt interpretanda, ita ſcil. ut in dubio minus derogare præſumatur legi priori.* a. l. 32. §. f. C. d. Appellat.

Ita Paulus in l. 26. & 28. ff. d. leg. Non eſt novum, inquit, ut leges priores ad poſteriores trahantur. Sed & poſteriores leges ad priores pertinent, niſi contrariæ ſint. Exemplum eſt diſpoſitio §. 17. T. 39. O. P. S. R. de amittenda ioma. parte liciti in caſum non ſoluti pretii rei ſub haſta emtæ, ad Subhaſtationes voluntarias haud extendenda, de quo vid. Demonſtrationes noſtras jurid. de Subhaſtationibus, §. 20.

Eodem ex fundamento & diſpoſitionem O. P. S. R. §. 16. d. T. de decima liciti parte, ante adjudicationis terminum perſolvenda, per Mandatum Regium novius, d. d. 26. Aug. 1732. minime mutatam eſſe colligimus. His enim

 dict.

dict. Mand. verbis: Daß in Zukunfft kein Licitum anzunehmen, wenn nicht derjenige, so solches thut, bey Ritter-Güthern die Helffte, bey andern Grund-Stücken den dritten und bey Bauer-Güthern den vierdten Theil so fort bey der Adjudication, oder nach der nächsten Leipziger Oster- oder Michaelis-Messe, längstens binnen 4. Wochen baar zu erlegen sich erbiethet ꝛc. allegata Ordinationis Proc. rec. dispositio non removetur, adeoque præter istas dimidias, tertias, quartasve partes, in aut post Adjudicationem præstandas, illa quoque decima pars liciti ante adjudicationem solvenda, recte omnino a Judice exigitur. An vero menstruum istud spatium, intra quod illæ partes licitorum post nundinas vernales vel autumnales exsolvendæ jubentur, ab ultimo primæ hebdomadis die, quo dato campanæ signo, ordinarie finiuntur nundinæ; an potius a sequioris septimanæ solutionibus destinatæ decursu, computandum veniat? ex iis quæ supra §. 9. in Schol. notavimus, facile judicatur.

Ita ex mandato Sax. von Obligationen derer Weibes-Personen, d. a. 1722. quo fœminis solutis, libera de bonis mobilibus sine Curatore disponendi ac paciscendi facultas relinquitur, oriebatur dubium, an ista dispositio quoque ad fidejussiones virginum aut viduarum pertineat, eaque SCti Vellejani privilegium, quoad has fuerit sublatum? Verum ex ratione hujus §. hocce privilegium & Jure Civili & Constitutionibus Saxonicis expresse stabilitum, nova hac lege haud esse sublatum recte pronunciavit F. J. Lipſ. M. Mart. 1724. cujus Sententiæ tenorem adjecit B. D. Meisſius, laudat. Facult. Assessor, in Dissert. de renovato viduarum Saxonicarum privilegio, Lipſ. 1724. hab. §. f. Not. aa.

§. XVII.

Ex dictis jam facile concipiuntur regulæ, quarum adjumento leges sic dictæ obstantes & contradictoriæ invicem conciliari possunt. Videndum scil. quænam legis dispositio sit generalis & regulæ instar, quæ vero specialis & exceptiva? Porro quæ prior, quæ posterior tempore? tum applicatis iis, quæ §. 13. & §. 16. demonstrata sunt, optima ratione succedet conciliatio.

EXERCI-

EXERCITATIO ACADEMICA

DE

INDOLE ET REQUISITIS

VALIDÆ

RENUNTIATIONIS,

OB SINGULAREM AMPLISSIMÆ HUJUS MATERIÆ IN FORO UTILITATEM ET NOTATAM COMMENTATORUM IN EJUS PERTRACTATIONE, CONFUSIONEM,

PAULO ACCURATIUS INSTITUTA

A

CAROLO AUGUSTO RITTERO,

A. S. L

SYNOPSIS TRACTANDORUM.

Renuntiationis significatus nominalis traditur §. 1. Definitio ejusdem realis, cum demonstratione §. 2. Divisio Ima. in Principalem & Accessoriam cum regulis atque exemplis. §. 3. Divis. IIda. in Expressam & Tacitam §. 4. Divis. III. in Simplicem atque Juratam, ubi de Juramenti accessorii natura & effectu uberior tractatio habetur, ejusque applicatio & praxis indubia demonstratione ostenditur §. 5. Divis. IV. in Generalem, Subalternam & Specialem §. VI. Requisita renuntiationum generalia traduntur §. 7. De Imo ejus requisito & in quantum metus, error aut ignorantia sint attendenda §. 8. De IIdo renunciat. requisito, ubi de milite & filiofamilias renunciante §. 9. Maxime controversa materia, quatenus fori competentis renunciatio sortiatur effectum, paulo distinctius evolvitur §. 10. De renunciatione aut repudiatione hæreditatis a debitore obærato facta §. 11. De IIItio renunciat. requisito, it. de renunciatione dotis petendæ a stuprata facta; contra Dn. Bergerum, §. 12. De Pactis hæreditatis renunciativis §. 13. De beneficii Competentiæ & Cessionis bonorum renunciatione §. 14. An fœmina beneficio Curatoris, Uxor portioni statutariæ, sine Curatoris autoritate, it. donans insinuationi donationis 500. solidos excedentis, valide renuncient? §. 15. An l. f. C. de revoc. donat. valide renunciare possit donator? §. 16. Renunciatio strictissime interpretanda est, unde visum fuit nonnullis DD. ei qui hæreditati renunciavit, superesse nihilominus adbuc legitimæ petitionem; §. 17. Refellitur ista sententia, & hæreditatis abdicationi, etiam legitimæ renunciationem necessario inesse probatur; §. 18. Dotis vero petitio filiæ hoc casu omnino salva relinquitur §. 19. Specialis renunciatio & dotis, & legitimæ omnino valet §. 20. Renunciatio hæreditatis paternæ, neutiquam excludit a petitione fraternæ hæreditatis, etiamsi hæc maximam partem ex bonis paternis constet. §. 21. Regula de restrictiva renuntiationum interpretatione proponitur atque exemplis illustratur §. 22.

Quo

Quo certiorem præsentis materiæ in praxi novimus utilitatem, quove plures eorum, qui passim ad causas renunciationum commentati sunt, deprehendimus tricas, confusiones atque dissensus; eo minus hujus nos pœnitebit laboris, dissertationi quidem academicæ antehac dicati, quo selectiores controversias, ex veris & adæquatis principiis judicare, principia vero, tanquam primaria cujuslibet renunciationis requisita, notabilioribus illustrare casibus, sategimus.

§. I.

Vocis originem quod attinet, eandem metaphoricam atque compositam esse, grammatici perhibent. Nec otioso labore ejus nativitatem ex antiquitatibus latinis erimus producturi, sufficiet dixisse, renunciare idem esse ac remittere, resignare vel repudiare jus suum. Germanis dicitur, eine Verzicht, Begebung, Auflassung oder Entsagung seines Rechtes. Atque ista vocis acceptio, hujus tantummodo loci erit licet præter eam, vario adhuc significatu in jure nostro veniat renunciatio. Sic denotare quandoque solet, relationem mensoris, architecti, medici, aut obstetricis; interdum delationem & proditionem consiliorum, porro & novi operis nuntiationem, item designationem seu proclamationem publicam, qua personis, altioris dignitatis gradu, utpote magisteriali aut Doctorali mactandis, isti honores solenni ritu decernuntur; vid. l. 1. pr. & l. 5. §. 1. 2. ff. si mens. fals. mod. l. 38. de pœn. l. 16. §. 1. d. re milit. l. 16. d. nov. op. nunt. Dalner de renunciat. Cap. 2. n. 2. sqq.

§. II.

Adductis jam quæ ad nominis declarationem pertinebant momentis, rei quoque explicationem apponere, ejusque ideas essentiales breviter evolvere, ordo postulat. Definimus autem renunciationem, quod sit *Declaratio voluntatis*

legitima de non utendo jure nostro. Multa scil. hominibus, tam a lege concessa, quam pactis quæsita sunt jura seu facultates morales, in sui utilitatem aliquid habendi, agendique, quæ si minus quandoque utiles videantur, adeo ut ejus non usu sibi alterive majus commodum adsciscere queant, eas tanquam abundantes dimittere, aliisque relinquere, nulla lege prohibentur.

Cum autem renunciatio sit negotium consensuale adeoque ejus valor ex communibus conventionum regulis simul sit judicandus, ea quæ ad harum validitatem, tam ratione personarum, quam rerum ac jurium, in genere pertinent requisita, hic quoque repetenda ac observanda veniunt, præsertim ubi leges civiles, ad evertendas eorum technas, qui bona & facultates renunciantis, quem indigentia virium, facile ad quævis pacta ineunda compellit, citra spontaneum ac satis deliberatum ejus consensum, sub specie recti ad se rapere tendunt, quasdam jurium renunciationes, reprobarunt partim, partim certas ad earum confirmationem definiere solennitates, quibus non adhibitis, istæ in vita civili, validæ persistere nequeunt. De hisce igitur legitimis validæ renunciationis requisitis, in sequentibus, paulo susius erimus acturi.

§. III.

Antequam vero ipsius definitionis axiomata, indeque venientes casuum decisiones exponamus, variæ renunciationum divisiones nobis prælibandæ veniunt. Quamvis autem DD. hanc in rem commentati, ingentem divisionum farraginem apponere soleant, vid. B. D. Quirini Schacheri Differt. de renunciat. action. indubiar. ubi viginti & septem numero species tantum proferuntur; earum tamen pleræque vix quidquam ad rem faciunt. Quid enim juvat nosse distinctionem renunciationis in eam, quæ nudo pacto & legitimo aut convento, initur, it, in perfectam & imperfectam, sufficientem

&

& insufficientem, concessam & prohibitam, validam & invalidam? termini sunt otiosi, sufficit nosse, renuntiationem imperfectam, insufficientem & invalidam, futilem, inutilem & nullam esse. Nos utiles tantum ac potissimas renunciationum divisiones enumerabimus, quarum Ima eandem in Nudam s. principalem, & Accessoriam disjungit. Hæc contractibus, adjici solet, illa, separatim & citra præcedentem contractum peragitur; veluti si quis debitum aut obligationem alteri, per pactum de non petendo, remittit, hereditatem repudiat, it. ab actione in judicium deducta, aut interposita Appellatione iterum desistit, vid. Ord. Proc. Sax. Rec. Tit. 5. §. 9. & T. 35. §. 7. ubi actionis aut appellationis renunciatio eatenus permittitur, ut quandoque renuncianti, temerariæ aut protractæ litis intuitu, expensarum refusio, quin & pro re nata 5. 10. pluriumve thalerorum mulcta imponatur. Accessoria renunciatio, etiam causalis vocatur, ob præcedentem causam, conventionem scil. aut aliud negotium principale cui accedit, ut renunciatio SCti Vellejani, beneficii excussionis, Læsionis ultra dimidium &c. vid. Giphan. de Renunciat. Cap. I. in fin. Cum igitur talis renunciatio a negotii principalis virtute pendeat, nec alia ratione, quam reliqua pacta contractibus adjecta valere possit, sequitur, eandem corruente principali contractu simul ruere, *neque etiam subsistere posse, cum contradictionem involvat, atque præcedentis negotii requisitis essentialibus repugnet*, eo enim casu vel pro non apposita habetur, vel urgentibus circumstantiis, aliam contrahentium intuitu principalis conventionis, mentem fuisse præsumitur, vid. Beyer ad ff. de contr. emt. pos. 58 & 59. Titius Obs. Lauterb. 1100. Quotiescunque igitur Contractus principalis, lege quadam civili aut statutaria, peculiari ex ratione invalidus aut prohibitus judicatur; toties & renunciatio ad evertendam legis prohibitionem contractui adjecta, ullius

valo-

valoris neutiquam esse potest, e. c. renunciatio privilegii ex Mand. Reg. d. a. 1724. **wegen Aufborgen junger Leute,** competentis, a persona 25. annis minore, contractui cambiali adversus Potentissimi mandatum inito, adjecta; plura exempla vid. infra §. 15. & §. 5. ubi & ratio differentiæ excutitur, quare nonnulli contractus, qui mero jure Romanorum ex putativa saltem æquitatis ratione pro invalidis habebantur, accedente jurata renunciatione, convalescant. Iis porro casibus ubi renunciatio accessoria, principali contrahentium intentioni aperte repugnat, inutilem diximus eandem. Exemplum est in fidejussore indemnitatis, qui beneficio excussionis inutiliter renunciat, cum ad eum solummodo casum illius obligatio sit restricta, si debitor principalis non sit solvendo, atque ita hæc renunciatio, contradictionem involvens, obligationis præcedentis naturæ plane adversetur, Finckelth. Obs. 107. Carpz. Dec. 14. B. Menck. ad ff. de Fidejuss. §. 14. Nisi renunciationi accesserit juramentum, quod ob C. 28. d. jurej. & hoc casu servandum, Perez ad Cod. de fidej. n. 26. Stryck. de Caut. Contr. P. 2. C. 6. §. 24. in fin. & in Dissert. de Cautela abundante in Contractu Cap. 2. n. 95. sqq. ubi dissentientium opinionem satis convellit. Quamvis enim talis fidejussor in eum tantummodo casum, si creditor a principali debitore aut reliquis fidejussoribus debitum consequi non possit, semet obligaverit, postea tamen excussionis beneficio expresse ac jurato renuncians, juramento potius, quam antecedenti simplici assertioni stare velle præsumitur; alioquin lusisse tantum cum juramento, quasi cum catulo videretur, juxta lusum Zasii ad l. 3. §. 4. ff. d. jurej. n. 6. cf. Hering. de fidejuss. C. 19. n. 161. sqq. Nisi excipias casum, quando non sola renunciatio excussionis, sed tota fidejussio jurejurando est confirmata, tum enim jusjurandum ad principalem potius contractum, quam renunciationem accedentem

est

est proferendum; item cum indemnitatis fidejussor simul cum aliis fidejussoribus, simpliciter ita dictis, excussionis beneficio renunciaverit, stricta hujus conventionis interpretatio, ad eos solos juramentum referendum esse svadet, Ant Faber in Cod. lib. 8. Tit. 27. Def. 46.

Pari ratione, exceptionis non numeratæ pecuniæ renunciatio, in Chrographo facta, inanis erit dicenda. Vel enim debitor, quantitatem chirographo contentam, a creditore accepit, vel non; si prius, nullatenus dicta exceptione uti potest, etiamsi non renunciarit; sin posterius nullo non tempore eadem securus erit; renunciatio enim spe saltem futuræ numerationis facta fuit, qua non secuta, nec ipsum chirographum, multo minus huic adjecta renunciatio quicquam operatur, Carpz. P. 1. c. 32. D. 65. Beyer ad Inst. de liter. oblig. pos. 10. sqq. Stryck. de C. C. Sect. 2. C. 7. §. 8. Horn. Class. 12. Resp. 20. Attento tamen hoc discrimine, ut exceptio n. n. p. in continenti liquida, in ipso statim processu executivo, adversus chirographum valide opponi queat, illiquida autem in reconventionis judicio demum sit deducenda; Ord. Proc. Sax. Rec. in Append §. 8. quo simul notabilis quondam differentia exceptionis n. n. p. privilegiatæ, a minus privilegiata, corruit, quam quidem, ut inconcinnam & germanorum moribus non satis convenientem, jam ante notavit Peretz ad Cod. Tit. de non. num. pec. Schilter Exerc. 22. §. 22. sqq. Beyer ad ff. de reb. cred. p. m. 245. Ex dictis ulterius patet, ejusdem exceptionis renuntiationem, etiamsi ex intervallo & separata schedula fuerit iterata, vel juramento confirmata, neutiquam impedire, quo minus debitor, momentanea illius probatione destitutus, ideoque in conventionis judicio damnatus, quantitatem indebite solutam, mediante reconventione repetere queat, arg. C. 6. X. d. jurej. Brunnem. ad l. 4. C. d. non num. pec. Stryck. d. C. C. Sect. 2. C. 7. §. 10. Berger in Oec. Jur. p. m. 635.

Eodem ex fundamento, renunciatio recognitionis, quam obligationum instrumentis, quandoque appositam legis, effectu destituitur, utpote quæ totius instrumenti tanquam principalis negotii subsistentiæ repugnaret, omnemque illi probationem & validitatem adimeret. Quem enim latet, istrumenta privata non nisi recognita probare? cum judici alioquin constare haud possit, an is cujus scriptura producitur, eandem conscripserit, aut subscribendo probaverit, adeoque hæc ipsa renunciatio, recognitione indigeat; accedit denique creditorem fraudulosum, eodem pariter dolo, quo falsam scripturam pinxit, dictam quoque exceptionem adjicere potuisse, quid igitur aliquo valore digna erit censenda? Ord. Proc. Sax. Rec. T. 25. §. 3. 5. Schwendend. ad Fibig. p. 714. - 717. D. Barth. in Hodog. for. Cap. 3. §. 2. Not. q) Plures casus ex renunciationis access. principiis decidendos, vid. infra §. 15. sq. & §. 5.

§. IV.

Dividitur II. Renuntiatio, pro diversa consensus declaratione, in *Expressam*, & *Tacitam* seu præsumtam quæ tacito initur consensu, utpote qui ex facto scientis vel facti omissione, probabili ratione colligitur. Quoniam vero taciti istius consensus existentia sæpe dubia, nec satis evidens sit facti aut omissionis ad veram renunciationem illatio, hinc leges civil. certum temporis spatium posuere, intra quod faciens aut omittens, si mentem contrariam interea haud declaraverit, pro renunciante omnino habendus sit. En igitur veram præscriptionis originem & necessitatem eandem intoducendi, quo scil. difficillimæ controversiæ & dubiæ consensus taciti interpretationes expediantur. Inde simul patet, præscriptione opus non esse, ubi factum aut omissio ita est comparata, ut per se & persumtione legali consensum inducat, v. g. in tacente qui & potuit & debuit loqui. Adeoque jus aut privilegium aliquod remissum atque extinctum censetur, quando Domi-

nus

nus intra tempus a lege præstitutum eodem non utitur (quo specialia Legum de præscriptionibus, statuta pertinent) aut actum juri suo penitus contrarium admittit. vid. Wernher Vol. I. P. I. Obs. 108. p. m. 150. Et paucis: *quotiescunque quis aliquid omittit, ad quod faciendum, juris sui conservandi causa, necessario obligatus erat; aut aliquid facit, ad quod omittendum, eandem ob causam tenebatur, tot. tacita juris sui abdicatio præsumitur.* Ita in Mand. Reg. El. d. a. 1720. Die Erläut. einiger Puncte der Leipziger Handels-Gerichts-Ordn. betr. No. 3. disponitur: Daß derjenige, so seine eingewandte Appellation desert werden lässet, zu Bezahlung derer, nach Anleit. der Handels-Gerichts-Ordn. in casum succumbentiæ gesetzten Straf-Gelder, ebenmäßig und um so viel mehr angehalten werden solle, weiln die Straffe auf diejenigen so der eingewandten Appellat. hinwieder renunciren, in angeregter Handels-Gerichts-Ordn. expresse mit gerichtet ist, die *Desertio Appellationis* aber NB. *pro tacita renuntiatione* gehalten wird. Ita ille, qui intra dies statutas bonorum possessionem non petiit, quasi renuncians ab eadem excluditur, l. I. §. 10. ff. d. Success. edict. Aliud exemplum sistit Cap. 6. X. de privil. ubi ille qui de prædio a decimis libero, nihilominus per triginta annos decimas solvit juri suo renunciasse, atque imposterum ad earum persolutionem obstrictus esse dicitur. Similes casus de servitutibus, per tacitam domini remissionum, amittendis, vide sis in l. 8. ff. d. Serv. amitt. Sponsus, sub honesta conditione sponsalia contrahens, post vero ante conditionis eventum desponsatam cognoscens, conditioni præsumitur renunciasse, per Cap. 6. X. d. Condit. appos. Venditorem quoque, post tempus pacto commissorio præstitutum, pretium ab emtore petentem juri huic sibi alioquin competenti, nuncium misisse pronunciat l. 7. ff. d. leg. commiss. Creditor, qui debitori suo chi-

chirographum reddit, debitum quoque ei remisisse videtur, p. l. 2. §. 1. ff. de pact. ni unum forsitan chirographi exemplar retinuerit, Berger in Resol. Lauterb. d. T. qv. 1. Beyer ad ff. eod. T. Not. e). id quod indoli renunciationis, strictam semper interpretationem recipientis omnino convenit, ut ex infra dictis patebit. Ita porro Creditorem, qui pignoris non redemti, dominium acquisierat, postea vero usuras a debitore iterum accepit, a jure ante quæsito recessisse, ait Gordianus Imp. in l. 2. C. d. jur. dom. acquir. Eadem ratione & ille, cui ex sola mora usuræ debentur, quando sortem simpliciter ac sine protestatione acceperit, usuras debitas remisisse censetur, a l. 49. §. 1. & l. 10. in fin. ff. de act. emt. Beat. Menk. ad ff. Tit. de Usur. §. 17. Neque ei, qui pœnam stipulatam accipit, præstationem sub hac pœna promissam, ob tacitam quæ intercedit renunciationem, amplius petere concedit l. 28. ff. d. act. emt. Nec denique creditori, plures per annos, (triennium statuunt plerique) minores usuras recipienti, majores ab initio promissas, ob præsumtam harum remissionem, a debitore rursus contendere permittit l. 13. pr. ff. l. 5. C. d. Usur. ibique Brunnemann B. Menck. ad ff. d. probat §. 2. in fin.

§. V.

III. Discrimen statuitur inter renunciationem *Simplicem* atque *Juratam*, & quanquam juramento, ut accessorio, major virtus, quam negotio principali haud deberet attribui, observantia tamen pariter ac leges scriptæ, juratam quandoque jurium remissionem admittunt, ubi simplex locum alias non invenit. Cum enim Romanorum legibus vix ullus jurijurando confirmatorio relinquatur usus; per l. 5. in f. C. de Leg. varias nihilosecius eorundem sanctiones, ac præsertim incongruas circa liberum paciscendi arbitrium factas restrictiones, ab æquitatis naturalis simplicitate, haud parum aberrantes deprehendamus: non sine ratione, cum de jurisjurandi validitate

quæstio

quæstio occurrit, Juris Canonici potius, quam Romani autoritatem, ex receptis Germaniæ moribus, in terris quoque protestantium sequimur. vid. Carpz. P. 2. C. 11. D. 50. n. 4. & P. 2. C. 16. D. 2. in fin. Stryck in Us. mod. ff. T. de Pact. §. 16. Struv. Exerc. 17. Th. 23. Strauch. de Origine Jur. Can. Thes. 39. sqq. Dn. de Berger in Oec. Jur. L. 1. T. 1. §. 29. Not. 2. Evolutis autem textibus, sequentia, ad jurisjurandi promissorii validitatem, requisita, quæ & simplici promissioni naturaliter communia sunt, ibidem legimus constituta: 1) Ut consensu jurantis libero s. spontaneo ac satis deliberato præstetur, vel uti Caus. 22. qu. 2. C. 2. & Cap. 26. X. d. jurej. loquuntur, primarium comitem habeat *Judicium* se intellectum, atque cognitionem tum juramenti virtutis, tum rei de qua juratur. Interim si propria culpa & negligentia insigni circa objectum erraverit jurans, atque error vel ignorantia saltem sit accidentalis s. concomitans, tum in foro quoque civili & externo, ad præcidendas fraudes ac controversias, valide obligatus censetur, ut infra §. 8. probatum dedimus. Sequitur inde, nec infantem, furiosum, aut extreme ebrium, nec dolo deceptum, metuve atroci & injusto concussum, ex juramento præstito teneri; Cap 2. 8 15. & 28. X. d. T. Auth. Sacram. puberum C. si advers. vend quin & tum quoque jurantis obligationem desinere, cum conditio ad quam consensus ac jusjurandum expresse aut probabiliter fuit directum, posthac defecerit, pariter & quando insignis objecti reive de qua conventum, citra jurantis culpam contigerit mutatio, vid. Cap. 3. 25. & 29. X. d. T. conf. infra §. 21. II) Requiritur, ut actus cui jusjurandum accedit, æquitatis ac legis divinæ, tum naturalis, tum revelatæ dictamini sit conformis; quod innuit all. Caus. 22. qu. 2. C. 6. ubi alterum jurisjurandi Comitem *Justitiam* constituit, adeo ut deficiente naturali paciscentis ad servandum promissum obligatione, nec juramentum adjectum quicquam operetur. Itaque

& juramentum contra bonos mores ſeu honeſtatem ac decus publicum conceptum, quove ſervato,aut delinquendi occaſio, aut pejus minimum aliis præberetur exemplum, pro temerario magis quam juſto erit habendum, C. 58 d. Reg. Jur. in 6to ibique Brunnem. Tolerabilius enim eſſe dicitur, juramentum non implere, quam quod turpe eſt facere. Cauſ. 22. qu. 4. C. 8. cf. Cap. 24. & 25. in f. X. d. jurej. & infra §. 13. Denique ob eandem rationem vel maxime reprobandum eſt jusjurandum, tendens in præjudicium tertii ac læſionem juris alteri competentis, C. 28. X. d. jurej. & C. 2. d. Pact. in 6. jung. C. 16. C. 12. verſ. ille vero &c. & C. 23. X. d. T. aut contemtum ac illuſionem legis, qua princeps aut ſuperior in Republica, ſpeciale negotium æquas & prægnantes ob cauſas abſolute prohibitum ſtatuit, a. Cap. 1. & 19. X. d. T. Quod denique citra neceſſitatem, in allegatis textibus paſſim inculcatur jurisjurandi requiſitum, ne ſcil. obſervatum vergat in diſpendium ſalutis æternæ; ut omnibus chriſtianorum actionibus commune, adeoque impertinens ac minus adæquatum, ſtudio prætermittimus; quandoquidem & perverſa eorum opinio, qui omne juramentum, quod citra ſalutis æternæ diſpendium ſervari poteſt, ſervandum eſſe arbitrantur, parum congrua videtur, eoque magis reprehendenda, quo tutius inde, hominum nequiſſimorum malitiæ ac improbitati, qua dolo, vi, aliisque modis illicitis, ad juramenti præſtationem haud raro inducunt, alios, ſub pietatis fuco aſſeritur patrocinium. vid. Titius ad Puffend. Obſ. 268.

Hiſce igitur præmiſſis, quilibet facile intelligit, qua ratione jusjurandum, eoque confirmata renunciatio, ex juris Canonici præceptis conſiſtere queat. Cœterum vero cum inſignis præterea intercedat differentia inter valorem obligationis & jurisjurandi naturalem ſ. internum, eandemque civilem ſ. externum, uti §pho inſequenti monſtrabimus, ulterius

diſpi-

diſpiciendum, qua juramenti vinculum in foro naturali, quave ratione in foro civili, præſertim Saxonico ſtringat. Videlicet expediti juris res eſt, jusjurandum ſemper niti obligatione quadam præcedente, & tanquam acceſſorium ſtare &, cadere cum ſuo principali, adeoque novam ac peculiarem plane haudquaquam producere obligationem, ſed eam quæ ex lege aut pacto jam exiſtit, ſtabilire tantum ac perficere, vid. Puffend. de Jur. Nat. & Gent. L. 4. C. 2. & de off. hom. ac Civ. L. 1. C. 11. §. 6. ibique Titius. Exiſtente igitur naturali ad ſervandum promiſſum obligatione, fidem cum provocatione vindictæ divinæ inſuper datam, neutiquam fallere poterit juratus, ſed ejus adimplendæ, eo magis ſemper fortiusque in conſcientia obſtringitur. Ita quoque Impp. Theodoſ. & Valentin. in l. f. C. ad L. Jul. repet. Neminem ajunt, divini timoris, contemnendo jusjurandum, arbitramur immemorem, ut ſaluti propriæ ullum commodum anteponat. Leges autem in foro civili diverſimode receptas ac promulgatas, quod attinet, varios earundem inter ſe, animadvertimus conflictus, præſertim ubi jus eccleſiaſticum papale, legibus Romanorum civilibus, hac in re ſubinde contrariatur, vid. Cap. 28. X. C. 2. de jurej. & C. 2. d. Pact. in 6. qui legum diſſenſus, varias quoque JCtorum peperit contentiones.

Verum enim vero juſta legum ſubordinatione ubique ſervata, lites ac controverſiæ, facili negotio expediri queunt; atqui ſupra jam dictum, *leges Romanorum civiles, ex receptis Germaniæ moribus in juramentorum cauſis ſubinde poſtponendas eſſe, juris Canonici placitis*, qua in re & Doctores unanimi fere ſententia conveniunt; cf. Titius in Specim. Jur. Eccleſ. L. 1. C. 2. §. 61. Dn. de Berger in Oec. Jur. L. 1. T. 1. §. 29. Not. 2. Patet ergo fallere fallique eos, qui omnem jurisjurandi promiſſorii vim atque pondus, ex legum Romanorum regulis unice metiuntur, hinc ubi lex Romana actum improbat, ipſum

quo-

quoque juramentum ei adjectum, ut inutile ac illicitum rejiciunt ob l. 5. in f. C. d. leg. imo & legum Canonicarum idcirco tradita, ut superstitiosa & iniqua damnare haud verentur.

At enim vero, æquiorem longe, harum legum præ illis esse dispositionem, ubi de pactorum & juramentorum causis agitur, vel inde patet, quod officia & obligationes paciscentium, vel renunciantium naturales, quas Romanorum jura, ex inconcinna subtilitate, ac citra sufficientem prudentiæ rationem, sæpius reprobarunt, natnrali ac justo valori suo restituant. Nequæ hæc sanctorum patrum mens unquam fuit, liberrimam cuilibet indulgere licentiam, ad hibito saltem sacramenti vinculo, universa legum Civilium præcepta, ut quidam opinantur, pro lubitu eludendi; quandoquidem requisitis juramentorum, quæ §pho præcedenti recensuimus, conjunctim sumtis, facile, perspicies, non quodvis indistincte, adversus justa quoque & rationabilia legum Civilium placita, admitti juramentum, sed id tantum, quod obligationem præsupponit naturalem, quove paciscentium negotia, nec naturali nec divino jure prohibita, utut Romanorum statutis, a simplici & recto æquitatis tramite quandoque aberrantibus, reprobata, stabiliuntur. Eapropter & actus, qui Romano jure, non absolute, & ex vera æquitatis ratione prohibitus, sed in favorem paciscentis tantum, propter pœnitendi facultatem ipsi concessam, pro nullo declaratus est, interveniente jurisjurandi vinculo, omnino convalescit, vid. Bœhmeri Jus Eccles. protest. L. 2. T, 24. §. 29. & 32. Titii Jus privat. L. 2. T. 14. §. 17. adeo ut ex tali pacto jurato, & perfectam in foro externo obligationem producente, non solum ipse paciscens, sed & hæredes jus, in obligationem defuncti simul succedentes, valide omnino in foro civili obligentur, prouti laudatus Bœhmerus c. l. §. 38. solidissime adversus dissentientes deduxit, cf. Franzk. L. 2. Resol. 6. n. 28. sqq.

Ex

Ex dictis denique ulterius patet, errare & illos, qui Juris pontificii autoritatem, ejusve circa juramentorum validitatem, præscriptos canones eo usque extendunt, ut vel juri patrio ac provinciali eosdem præferendos esse, sibi aliisque persuadeant. Jus enim Romanum pariter atque Pontificium, sunt leges receptæ; atqui leges receptas, in subsidium & eatenus tantum valere, quatenus legibus Germanorum domesticis & juri cujuslibet provinciæ proprio non refragantur, nemo est qui infitias eat: ideoque nec jus pontificium, dispositione sua, juribus patriis ullo modo derogare poterit. vid. Titii Jus Eccles. L. 1. C. 2. §. 61. & 62. cf. Stryck. ad Brunnem. Jus Eccl. L. 1. C. 3. ad §. 4. Cum igitur nulla verisimilitudine asseri queat, status protestantes, illud jus in præjudicium legum propriarum retinuisse, hanc denique regulam tene: *Quotiescunque jusjurandum contra leges provinciæ alicujus, v. g. Saxoniæ statutarias, adeoque principis voluntatem, pactionem quandam pregnantes ob causas, vel absolute, vel certo modo prohibentis, conceptum, toties nullus eidem in foro protestantium tribuendus est valor;* vid. Beyer ad ff. de Jurej. poss. 11. sqq. & inde porro: quo casu ex legibus patriis, simplex alicujus juris renunciatio non obtinet, eo nec jurata quicquam operatur. Equidem haud negaverim, naturalem quandoque jurantis ad pactionem servandum, adesse obligationem, etiamsi princeps ipso jure nullum dixerit ejuscemodi negotium, eique omnem denegaverit validitatem: ita v. g. Anatocismum & reliquos contractus, quos leges nostræ pro usurariis habent, naturali jure indiscretim haud reprobatos statuimus; usurarum enim quantitate ibidem non determinata, absque læsione amoris socialis, pro circumstantiarum ac paciscentium qualitate, mox plures mox pauciores usuræ stipulari ac peti queunt. vid. Puffend. de Jur. N. & G. L. 5. C. 7. §. 9. Titius ad Lauterb. Obs. 694. Ita etiam fœminæ ex contractibus suis, perinde ac masculi, naturaliter obligantur, Titius c. l. Obs. 444. Magnif. Dn. D. Müller. Natur- und Völcker-Recht

C. 10. §. 12. cum naturalia jura, sexus Curatelam, quibusdam in locis necessariam, ignorent. Interim vero maximum imo & necessarium, inter obligationem internam s. naturalem, atque externam s. civilem intercedere discrimen, nemo non perspicit, quod si DD. ac legum interpretes, ob oculos subinde habuissent, tanta eorum hac de re non fuisset altercatio. Videlicet naturalis obligatio, in foro naturali & conscientiæ, promittentem, eoque magis jurantem semper obstringit, ast in foro externo s. civili perpetuo non obligat, ac prægnantes ob causas eadem ratione obligare vix potest. In foro namque externo, obligatio paciscentium naturalis, sæpe admodum controversa & lubricæ æstimationis res est, maxime cum impossibile sit, principem & Llatorem humanum, sufficientem undique & omnimodam, tam personæ quam negotii qualitatis ac circumstantiarum infinite variantium, habere cognitionem; ideoque necessitas ac prudentiæ ratio exigat, obligationem istam & certius determinare, & urgentibus circumstantiis, vel penitus reprobare, vel impletionem ejus, conscientiæ ac naturali paciscentis convictioni relinquere, eo magis quo pluries experientia docuit, hoc vel illud negotium, cum hac vel illa persona initum, licet non perpetuo, ut plurimum tamen iniquitati ac fraudibus maleferiatorum obnoxium, hinc Reipubl. magis sæpiusque damnosum, quam quidem utile esse. vid. D. Freisleben in Introd. Jur. Civil. L. 1. C. 2. §. 5. Certe concinna est B. Beyeri hac de re sententia, qui L. 12. T. 4. ad ff. pos. 12. pro indole, ait, status corrupti, minor iniquitas, ad majorem iniquitatem repellendam adhibita, induit naturam æquitatis. Juste igitur atque prudenter Princeps Reipubl. ejusce-modi pactiones invalidas statuit, unde nec præsumendum eundem permittere velle, ut actus quas lege sua reprobavit semel, interveniente saltim partium juramento, rursus convalescant. Alioqui enim hominibus improbis, commoda semper pateret occasio, alios, præsertim in angustiis constitu-

stitu-

ftitutos, prætextu religionis obligandi ac lædendi impune, ita vero, justa quælibet ac salutaria principis placita, in fraudem obsequii ei debiti, nullo non tempore eludendi pro lubitu. Epropter tali casu, ubi negotio, lege provinciali aut prorsus aut certa ratione invalido ac improbato, juramentum fuit adjectum, in foro quoque civili, magistratui præsertim inferiori a remediis coactivis abstinendum, ac paciscentes ad conscientiæ ac jurisjurandi observantiam admonendi potius, quam compellendi sunt.

Levi nunc opera ad conclusiones & casus in foro civili speciatim obvenientes progredimur, ubi principia hucusque tradita & ob genuinam demonstrationem propemodum indubia, facilem rectamve ubique monstrarunt viam. Varios autem casus, ad regulam primam ante propositam pertinentes, istius beneficio nunc definire possumus; ita, utut jure Romano reprobata sit renunciatio futuræ hæreditatis, transactio de iis quæ testamento sunt relicta tabulis nondum inspectis, transactio super alimentis sine prætoris cognitione & auctoritate, Donatio inter conjuges, Intercessio uxoris pro marito facta, fidejussio extranei pro eodem de dote restituenda &c. universa tamen hæc pacta atque renunciationes eapropter facta, quando jurisjurandi munimine fuerint vallatæ, ex juris Canonici dispositione hodienum valent; cum earum nullitas, ex mero jure Romanorum & putativo saltem paciscentium favore pendeat. cf. Titius in Jur. priv. L. 2. C. 14. §. 17. Brunnem. ad Tit. C. ne fidej. dot. n. 4. Gail. L. 2. Obs. 40. Unde & Donationem juratam ultra 500. solidos, licet actis haud insinuatam, modo non sit inofficiosa, extra Saxoniam valere judicamus, vid. Gail. L. 2. Obs. 39. n. 12. Lyncker Resp. 150. n. 20. Quin & ipse Imp. Friedericus, in Auth. Sacramenta puberum C. si adv. vend. Pontificis consilia secutus, contractus minorum jureju-

 rando

rando confirmatos, ac tacitam beneficii restitutionis in integrum renunciationem continentes, omnimodo servari jussit; quæ constitutio, an prudentiæ, legislatoriæ satis conveniat, merito dubitamus cum illustri Bœhmero l. c. §. 23. Quod porro ad collisionem juris Canonici cum legibus patriis & provincialibus, atque regulam 2dam, §pho præcedente idcirco traditam attinet, ejus illustrandæ causa, sequentia inservire queunt exempla: Videlicet cum jure speciatim Saxonico interdictos ac reprobatos videamus Contractus usurarios, pactave huc pertinentia, ut: Anatocismi, legis commissoriæ &c. per Mand. El. de anno 1625. von wucherlichen Contracten, vers. darneben so wollen wir &c. Dec. El. 28. & Mand. Reg. wider die Bancorout. d. a. 1724. §. 2. cf. Cap. 6. X. de jurej. C. penult. X. d. pignor. porro Contractus cambiales Studiosorum, Mulierum, eorumve, mercatoribus tamen exceptis, qui annum ætat. 25. nondum egressi sunt, Mand. Reg. d. a. 1718. & d. a. 1724. von Ausborgen junger Leute, Ord. Proc. Sax. Rec. in Append. §. 11. Stipulationes palmariorum ab Advocatis in casum victoriæ aut litis finitæ factas, vel promissiones, quibus mulctarum illis impositarum & ex proprio eorundem patrimonio solvendarum, restitutio a Clientibus promittitur, O. P. S. R. Tit. 3. §. 1. & 2. Contractus mulierum absque Curatorum consensu initos, ubi scil. status ac bonorum diversitas eundem exigit, Const. El. 15. P. 2. Mand. Reg. d. a. 1722. von Verschreib. und Obligat. derer Weibs-Personen. Carpz. ad. d. Const. El. Def. 1. Donationem Geradæ ab Uxore marito factam, C. El. 13. P. 2. ibique Carpz. Def. 1. Donationem extrajudicialem 500. solidos excedentem, Decis. El. 26. Hi sane contractus, pacta atque renunciationes eapropter factæ, quantumvis juratæ, ob rationes antea deductas, nullam in foro Saxonico producunt obligationem; imo quoque exempla, ubi Augustissimus Saxonum AUGUSTUS, contractus, quos lege sua semel invalidos statuit, adjecta licet

clau-

clausula juratoria, neutiquam convalescere finit, quin & jurantem, creditorem, atque concipientem, pœna arbitraria vult coerceri, vid. in all. Mand. Reg. d. a. 1718. wegen derer Studiof. Wechsel-Brieffe, & Mand; d. a. 1724. von Aufborg. junger Leute, §. 1. cujus dispositio postmodum per Rescriptum peculiare d. a. 1727. ad Fœminarum 25. annis minorum cambia fuit extensa.

§. VI.

IV. Denique Renunciatio in *Generalem*, *Subalternam* & *Specialem* dispescitur. Generalis dicitur, quando contrahens, ab omni legum auxilio, i. e. omnibus sibi adversus negotii validitatem, tam in genere, quam in specie competentibus juribus atque exceptionibus, citra specialem earum denominationem, sese excludit. vid. Stryck. de C. C. P. 1. C. 5. §. 2. Quam renunciationem, ut rem lubricæ æstimationis, merito rejiciunt leges, eo quod vix probabile sit, renunciantem de omnibus juribus ac beneficiis suis cogitare, singulasve eorundem species, uno quasi intuitu ob oculos habere potuisse, quin potius consensus renunciantis perfectus ac satis deliberatus, quo negotia consensualia vel maxime nituntur, hoc omnino casu exulare præsumatur, vid. l. 4. §. 4. ff. si quis caut. l. 1. in f. ff. si quis in jus voc. l. 5. & 9. in fin. ff. d. Transa&. l. 31 C. eod. Concludimus inde, innoxiam esse debitori, renunciationem reconventionis, cambio aut chirographo adjectam. Ut enim taceamus, hanc summi præjudicii renunciationem, plerumque fieri a debitore, qui opum angustiis pressus duroque necessitatis telo afflictus, ad durissima quævis morosi creditoris postulata, coactus quasi descendit, metuens, ni ejus præscripto morem gerat, ut pecuniæ oblatæ, qua maxime indiget, accipiendæ spem plane amittat; ea insuper ut generalis, parum proficiet creditori, cum multifarios casus & exceptiones, imposterum forte emergendas, & in reconventionis judicium deducendas, involvat,

 quas

quas debitor, qui omnes ac singulas tam accurate præmeditari vix potuit, speciatim exprimere debuisset; accedit præcipuum ex l. 67. §. 3. ff. de cond. indeb. subveniens argumentum, ubi pactum contrahentium, quo omnibus ex contractu forte oriundis litibus ac controversiis renunciarunt, eandem ob rationem improbatur. Communis itaque & hic pro renunciante militat præsumtio, eum scil. jura & pecunias suas, haud ita leviter jactare ac perdere voluisse, per l. 25. pr. ff. d. probat. & Cap. 5. X. de renunc. Ita quoque debitori cambiali, omnium beneficiorum sibi competentium, generali saltem renunciatione uso, integrum nihilominus manet, feriarum nundinalium privilegium, nisi expresse ac nominatim eo se abdicaverit, Ord. Pr. Sax. rec. Tit. 11. §. 5. Stryck. c. l. §. 3.

Subalternam renunciationem vocant eam, qua quis juribus in hoc vel illo contractu, ut Fidejussione, Emtione vendit. &c. sibi speciatim competentibus, specifice tamen haud nominatis, renunciat. Eamque alii simpliciter validam pronunciant, vid. Carpz. P. 2. C. 17. D. 1. n. 4. Schilter Exerc. 48. n. 29. B. Menck. ad ff. d. Fidejuss. §. 14. alii tum demum, cum renuncians de beneficiis suis fuerit certioratus, quemadmodum in Ord. Polit. Magdeburg. C. 53. §. 9. cautum legitur, Stryck. in Us. mod. ff. d. Fidejuss. §. 17. In Saxonia tamen Electoral. expresse reprobata est talis renuntiatio per Const. El. 17. P. 2. Tutissimum hinc erit, generali aut subalternæ, specialem, quorundam jurium adjicere renuntiationem, v. g. renuncio tam excussionis, quam omnibus ac singulis fidejussori competentibus beneficiis, hoc enim casu, verba generalia, præcedentis renunciationis specialis naturam induere dicuntur, Dalner c. l. n. 7. Coler. c. l. n. 276. Köppen Decis. 53. n. 23. Atque hic renunciandi modus, jure speciatim Saxonico admittitur, per d. Const. 17. P. 2. ibique Carpz. Def. 2. si scil. jura nominatim non expressa, ita sint comparata, ut cum specialiter renunciatis quodam-

modo,

modo conveniant, nec nimis generalia sint, nec plane singularia, de quibus probabiliter cogitatum non est, Stryck d. C. C. P. 1. C. 5. §. 2. Licet itaque fidejussor omnibus beneficiis, in specie pacti usurarii, erroris calculi, fraudulosæ persuasionis &c. renunciaverit, ideo tamen reliqua fidejussoribus in specie competentia jura, neutiquam censetur remisisse, Berl. P. 2. C. 22. n. 22. Carpz. c. l. def. 3. Juramenti tamen adjecti pondus id efficere plerique contendunt, ut renunciatio generaliter saltem concepta, in specialem convertatur, atque adeo omne jus ac beneficium, quod alioquin renuncianti patrocinio ac tutamini esse possit, pro specialiter expresso atque remisso habeatur, arg. C. 9. X. d. jurej. l. 77. §. 23. ff. d. legat. 2. Berl. c. l. n. 27. Carpz. d. l. Def. 5. Setser de juram. L. 1. C. 25. n. 73. quam quidem sententiam, in subalterna renuntiatione, de qua hic agitur, facile admittimus, minime vero ad generalem, qua scil. beneficiis omnibus, ac universis juribus, ex communi pactorum & conventionum indole emergentibus, nullo in specie nominato indiscrete renunciatur, adeoque nec ad casus, de generali renunciatione notatos, extendendam esse arbitramur, facilius enim de illis quam de his cogitasse præsumitur renuncians; imo & ipsum Berlichium atque Carpzovium c. l. ad subalternam tantummodo renunciationem respexisse, exempla ab iis adducta evincunt. Omnes tamen quæ insigni cumulo a Berlichio aliisque congestæ leguntur rationes, in hoc fere positas esse censemus: leges nimirum civiles, renunciationem generalem (quæ tamen ex naturalis juris simplicitate, omnino servari deberet, cum genere posito, etiam positam esse speciem, necesse sit, vid. Titius ad Lauterb. Obs. 554) ideo reprobarunt, quo præcipitantiæ hominum, qui rarius futura respiciunt, ac imprudenti sæpius consilio, in sui detrimentum facile quicquam admittunt, obviam eatur; hæc ipsa tamen levitas ac inconsiderata remissio, per sanctum juramenti usum purgata videtur, adeo ut hoc casu

renun-

renunciationi generali, vel rectius subalternæ, eadem vis atque effectus, quem specialis gignere solet, non immerito tribuatur.

§. VII.

Specialis denique renunciatio est, ubi quis certo ac in specie nominato juri aut beneficio nuncium mittit; quæ ut suum in foro civili sortiatur effectum, tribus potissimum requisitis, ex definitione §. 2. suppetidata, promanantibus, constare debet: *Primo* scil. quoniam renunciatio est voluntatis declaratio & species pacti, hinc necesse est, *ut Renuncians, sit persona ad paciscendum habilis*, i. e. consensum liberum & satis deliberatum, tam naturaliter, quam civiliter legitime declarare valeat. *Secundo*, cum & naturalia & civilia jura, læsionem alterius & juris ipsi competentis, prohibeant, hinc *jus aut beneficium pro solo renunciante sit introductum, neque tertii alicujus, simul non consentientis favorem concernat. Tertio* denique quia leges civiles, quosdam actus morales qui licet non per se & directe nocivi sint, indirecte tamen & per consequentiam civibus damna inferre possunt ac solent, juste interdicunt, *inde renunciatio legibus prohibitivis haud contrarietur, potius, ut actus moralis, legibus undique conformis esse debet.* infr. §. 12.

§. VIII.

Quatenus igitur per Definit. §. 2. præstructam, renunciationum objecta sunt jura hominibus competentia; eatenus statim patet, quod iis, quæ unica & necessaria humanæ felicitatis media constituunt, atque potius officiorum nomine insigniendo veniunt, uti sanitatis ac vitæ nostræ conservationi &c. neutiquam renunciari possit. vid. Magnif. Dn. D. Mülleri Natur- und Völcker-Recht C. 3. §. ult. In reliquis autem omnes, qui consentire, & paciscendo semet obligare, illi & renunciationem, ut consensuale negotium, valide peragere possunt. Ad consensum vero, pactititium, tria potissimum requiruntur: 1) suffi-

1) sufficiens rationis usus s. facultas atque habilitas de præsenti negotio recte judicandi; 2) liberum voluntatis decretum; 3) denique mutua ejusdem signis externis a partibus facta declaratio & acceptatio, vid. Puffendorff. de Jur. Nat. & Gent. L. 3. C. 6. §. 3. sqq. Itaque ob primum requisiti defectum, quem & physicum appellare solent, validitate destituuntur pacta & hinc quoque renutiationes furiosorum, infantum, extreme ebriorum. Cœcum vero mutuum vel surdum, quando signis evidentibus voluntatem suam exprimere valent, & aliis semet obligare & renunciare posse constat, vid. Stryck. de Jur. Sens. Diss. 2. C. 1. n. 2. sqq. cum tanta non sint hæc vitia, quæ mentis sanæ operationes impedire queant. De dolo, qui semper ignorantiam aut errorem decepti præsupponit, postea dicetur, ubi de ignorantiæ & erroris imputatione, accuratior tractatio habebitur.

Alterius requisiti defectus, quem & moralem dicunt, invalida reddit pacta eorum, qui gravi & injusto metu ad consentiendum adacti sunt; de cujus moralitate vid. omnino Magnif. D. Mülleri Natur- und Völcker-Recht, C. 10. §. 16. Injustus vero metus dicitur, qui ita comparatus est, ut inferens nullum jus habeat exigendi id, quod ab altero prætendit. Ergo si alteri jamjam obligatio incumbat, ad præstandum id, quod & citra metum sibi incussum præstare debebat, hujus prætextu pacti invaliditatem neutiquam urgere potest. In statu tamen civili, ubi vis privata penitus prohibita est, nec hac ratione pacta subsistunt, sed metus atrocior a privato illatus semper injustus dicitur & ille qui id quod ab altero sibi debetur, remediis violentis extorquet, hujus amissione punitur, cum magistratus auxilium implorare debuisset, l. 13. ff quod met. c. aa. jg. ill. Bœhmeri J. Digest. Tit. quod met. caus.

Ad ignorantes, errantesve quod attinet, & qua ratione ignorantiæ asylum ipsis præsidio esse queat, non sane penitus

 suffi-

sufficere videntur ea, quæ a LL. interpretibus indiscrete nimis vulgo proferuntur argumenta. Ita enim plerique philosophantur: Nulla renunciatio valet, ubi renuncians non exactam jurium suorum notitiam habet, nam juri ignoto nemo renunciare censetur, & ignorans nihil facit, de iis enim juribus quæ non intellexit renuncians, cogitare non potuit, & quæ sunt alia, vid. Dalner Tr. de Renunc. c. 1. n. 19. & seq. Accuratæ inter ignorantiam & errorem vincibilem & invincibilem, efficacem & concomitantem, juris & facti &c. efformatæ distinctionibus, rem incertam vix reddunt certiorem. Ex ipsis denique legum civilium regulis, in Tit. ff. & C. d. jur. & facti ignor. traditis, ut æque incertis ac lubricis, parum solatii habebis, adeo ut probe monente B. Thomasio in Annotat. ad d. T. tutius omnino sit hujus rei fundamenta ex doctrina morali, quam Romanorum præceptis petere, siquidem hæc nullo ordine naturali cohærent, tantisque exceptionibus ac limitationibus implicantur, ut difficillima sit eorundum applicatio & praxis. Facilior sane hac in re undique erit decisio, quando ad naturalia de imputatione & indole pactorum principia recurrimus, secundum quæ ignorantia & error ei regulariter imputandus, cujus culpæ, & imprudenti consilio fuit admissus, non vero alteri, qui erroris nescius, promissum paciscentis bona fide acceptavit. Neque regula ista, quod omnis error necessario excludat consensum, omni exceptione caret, sæpe enim tam exigui momenti est error, ut licet abfuisset, errans nihilominus initiet pactum. Sufficit paciscentem *sufficientem rationem ipsi [illegible] fuisse*, sibique non alteri tribuendam esse culpam, quando rem prouti potuit ac debuit, non [illegible] satis perpendit. Unicum namque consensus criterium vel verba ore scriptisve prolata, vel facta paciscentis intentionem probabili ratione indicantia, quandoquidem præter ea pactis in mente retentis nemo judicare potest; unde si verba

verba factaque alter, quemadmodum sibi ab altero sanæ rationis ac liberi arbitrii satis compote prodita sunt, accipit, pactum omnino adest perfectum validumque. Ex indubiis hisce præmissis: *Omne scil. damnum ei regulariter adscribendum esse, cujus culpa aut infortunio contigit*; Consensum vero pactititium ejus qui perfecto rationis usu ac libero voluntatis arbitrio gaudet non nisi ex verbis factisve ab eo editis judicandum esse; manifeste satis patet, a damno ex erroneo consensu suborto, haud prius *liberandum esse paciscentem, quam si non sua solum, sed & alterius simul partis culpa aut dolo in errorem s. ignorantiam fuerit adductus, vel ex ipsis verbis factisve, quibus consensum alteri fuit testatus certo aut probabiliter constare possit, circumstantiam s. causam istam, (sive jus, s. factum, s. certa rei qualitas fuerit) in qua erravit paciscens, ut restrictionem & conditionem consensus, expresse l. tacite ab eo fuisse suppositam.* Cumque & *literis* sæpe conventionis tenorem tradere soleant contrahentes, his quoque *partium subscriptione munitis omnino standum, quanquam scribentis errore vitium irrepserit, aut sensum verbalem non satis perspexerit subscribens*, ni itidem ex verbis factisve, quibus consensus pactititius ante scripturam jam declaratus est, quibusve adeo ipsa innititur scriptura, alia eaque vera ejusdem mens ac intentio probari queat, quo imprimis l. 92. ff. d. R. J. L. 18. C. de probat. l. 10. C. de donat. & l. 1. C. plus val. spectant, majores veritati rei & ei quod vere inter paciscentes gestum est, quam quod scriptum, vires tribuentes. Quemadmodum vero, uti supra diximus, ignorantia & error pactum legitimis constans requisitis regulariter haud invalidum, *ita neque validum reddere potest pactum iisdem requisitis destitutum, aut singulari legis civil. dispositione reprobatum*, v. g. si quis filiofamil. statum ejus ignorans, mutuum dederit; ni forsitan falsa ac dolosa filiifam. patremfam. simulantis suggestione, in hunc errorem inductus fuerit creditor, vid. Reg. II.

Reg. I.
Reg. II.
Reg. III.
Reg. IV.

tum

tum enim non filiofam. decipienti, sed Creditori potius decepto succurritur, l. 1. C. ad SCt. Maced. eadem in simili casu decisio habetur, in Mand. Reg. d. a. 1724. von Ausborgen junger Leute &c. §. 4.

Error itaque l. ignorantia conventionem tum demum reddit nullam, quando vel culpa dolove alterius partis inductus fuerit errans, vel ex ipsis verbis factisve contractum antecedentibus aut concomitantibus vero similiter colligi queat, circumstantiam istam in qua erravit alter, ut necessariam consensus conditionem *tacite* ab eo suppositam fuisse.

Tacita autem hæc conditio & consensus determinatio tum adfuisse præsumitur, *quando error in parte contractus Substantiali* (cujus notionem jam suppeditavimus in specim. Demonstrat. jurid. de Subhastationibus anno 1739. edit. §. 27. in Schol.) fuit commissus, adeoque damnum ex eo veniens tanti est momenti, ut probabile sit errantem, si vitium rei scivisset, haut fuisse consensurum. Atque hic error efficax, it. Substantialis, consensum exclusivus vocatur.

Circumstantias istas, quas paciscentes ut conditiones consensus tacite respicere ac supponere solent, leges civil. quibusdam in casibus certo determinarunt, ut in Emt. vendit. ratione læsionis ultra dimidium, it. vitiorum equi latentium & cardinalium, ut resvendita ab oneribus libera præstetur, it. in donatione, ut donans ad præstandam evictionem haud obligatus esse velit, it. in Sponsalibus ac matrimonio ut virgo ducta illibatam habeat virginitatem, vid. Carpz. Ipr. Consistor. P. 2. D. 187.

Deficiente igitur ejusmodi circumstantia, quæ tanquam necessaria consensus pactititii conditio ac restrictio fuit supposita, pactum regul. est nullum, *ita ut alter electionem habeat, an alteri, qui tali errore consensum exclusivo læsus est, damnum inde*

de veniens resarcire, an vero ipsius pacti rescissionem seu restitutionem negotii in pristinum statum pati velit, i. e. quod accepit restituere læso, & recipere quod ipsi dedit. Sin autem ejus rescissionem nolit læsus, quin potius damnum perferre, pactum eatenus persistit, quoniam hoc casu alterius non interest. *Si denique in dolo fuerit lædens*, omnis electio est apud errantem læsum. jg. Menck. ad ff. d. resc. vend. §. 1. 8 9.

Hinc patet simul differentia inter rescissionem pacti onerosi ut emt. vend., & pact. gratuiti ut donationis, si enim illud rescinditur, emtor rem venditam & venditor pretium restituit; sin vero hoc, nec donatarius nec donans quicquam restituit, hic enim nihil accepit, ille vero, ut ante dictum damnum ex errore sibi veniens ferre potest si velit, adeoque & rei donatæ licet vilioris aut deterioris quam putabat, traditionem exigere. Exemplum est in l. 22. de verb. obl. ubi si alter alteri æs donaverit, quod aurum esse alter putabat, nulla dicitur donatio, ita tamen ut æris nomine teneatur donans, cum nullum exinde damnum sentiat. Sin autem sciens fefellerit donatarium, ex dolo tenetur ad auri præstationem, *per Reg. II.* d. l. 22. j. l. 18. in f. d. donat. Idem dicendum, quando expresse ad evictionem se obligaverit, l. 2. C. d. evict.

Aliorum casuum in vita civili obvenientium, ex regulis suppeditatis, facillima erit decisio. Ita *Reg. IIdam* confirmat l. 35. ff. d. pact. statuens: Eum qui ex ignorantia fraudis ab altera parte commissi transegit aut renunciavit, isto pacto non teneri, v. g. Si hæredes in instrumento super divisione hæreditatis confecto, juribus suis renunciaverint, ignorantes res quasdam hæreditarias ab altero cohæredum dolo esse subtractas.

Ita porro: si e. g. pro Auro Argentove, æs aut plumbum per errorem quis emerit, nulla est emtio, l. 9. §. 2. ff. d. contr. emt. quoniam ex ipsis contrahentium verbis factisve apparet, consensus pactitii objectum, aurum fuisse &c. *per Reg. III.*

 Si

Si hæres creditori defuncti caverit, se debitum ex hæreditate soluturum, postea vero massam hæreditariam debito minorem deprehendat, ultra vires ejus non tenetur, l. 31. ff. de cond. indeb. tacita enim subest conditio, si vires hæreditatis sufficiant. *per d. Reg. III.*

Si hæres, legis falcidiæ beneficii ignorans, integra solverit legata, repetitio cessat, l f. §. f. ff. d. j. & f. ign. ipsum enim solutionis factum, tacitam hujus beneficii renunciationem involvit, ignorantia vero ipsi haud patrocinatur, cum propria ejus culpa evenerit, neque falcidiæ jus, ad legatorum substantialia pertineat; *per Reg. I.* secus dicendum si expressa conditione, ut si falcidia emerserit superfluum reddatur, solverit, l. 2. ff. d. cond. indeb.

Si pecuniam quam me tibi debere falso existimabam, jussu tuo spoponderim ei cui donare volebas, postea vero me tibi nil debere appareat, exceptione doli mali tueri me potero, l. 2. §. 3. 4. ff. d. donat. tacita enim hac conditione, si vere debeam spopondi, *per Reg. III.*

Ita ex *d. Reg. III.* patet, l. 10. C. d. j. & f. ignor. quæ condictionem indebiti ex ignorantia juris soluti, competere negat, dum omnino limitationem pati, quando erronea solutionis causa, adeoque ipsius consensus obligatorii vitium, ex circumstantiis solutionem antecedentibus aut concomitantibus, certo aut probabiliter colligi potest. Unde si v. c. hæres ab intestato, alios cognatos, jure statutario istius loci haud succedentes, per ignorantiam istius juris in divisione hæreditatis admisit, salvam omnino habet condictionem, quia nimirum hæc conditio: si scil. leges jus succedendi tribuant cognatis, ut successionis norma a dividentibus expresse fuit supposita, vid. Carpz. P. 3. C. 15. D. 42.

Atque hæ regulæ ex Juris natural. & communibus rationis principiis deductæ, omnium omnino casuum, ubi de ignorantiæ & erroris imputatione quæstio incidit, decidendorum constituunt normam, ni paucas personas, quarum ignorantiæ leges civil. ob præsumtum judicii aut prudentiæ defectum, ex ætate, educatione, & imperito vitæ genere oriundum, indulgentiam fecere, excipias: Pupillos scil. Minores, quandoque & Milites, Rusticos ac Fœminas, hac tamen distinctione, ut pupillis & minoribus in negotiis ignorantia juris gestis aut omissis & notabilem læsionem continentibus, ob singulare ætatis privilegium in l. 44. l. 7. §. 6. ff & l. 8. C. de minor. ipsis concessum, indistincte restitutionis auxilio succurratur; hac ratione si minor filiosam. crediderit, subvenitur ei, ut non videatur filiosam. credidisse, l. 9. pr. ff. d. j. & f. ign. Reliquis vero personis talis ignorantiæ excusatio certis tantummodo casibus, imo & tunc non nisi deficiente Jurisperitorum copia & consulendi occasione, patrocinium præstat, per l. 9. §. 3. ff. eod. l. 10. d. bon. poss. l. 2. in f. quis ord. in poss. Cum autem nostris temporibus JCtorum copia ubivis locorum fere abundet, exiguum ignorantiæ usum, militibus, rusticis ac fœminis amplius superesse deprehendes; Brunnem. ad l. 9 ff. d. J. & f. ign. n. 4. & ad l. 1. C. eod. n. 14. Ludovici Doctr. ff. d. T. §. 2. B. Menck. ad ff. e. T. §. 5. Dn. de Wernher Obs. for. 52. Nihilominus tamen in fœminarum intercessionibus, quarum validitas ex adjecta privilegii SCti. Vellej. renunciatione pendet, specialem hujus explicationem & certiorationem, usualis DD. opinio & praxis requirit; hæc vero, an & in jurata hujus privilegii renunciatione necessaria sit, ita ut omissa certioratione tota fidejussio & renuntiatio jurata corruat? non conveniunt DD. & hanc quidem sententiam amplectuntur Mascard. de probat. Concl. 1080. no. 22. Carpz. P. 2. C. 16. n. 19. Zanger. de Except. P. 3. C. 11. n. 204. eamque certiorationem in foris Saxonicis esse

esse de substantia fidejussionis muliebris etiam juratæ ex Decis. El. 25. patet. Nihilominus ubi leges statutariæ præter juramentum eandem expresse haud desiderant, ex verioribus principiis & Jure Canonico contrariam omnino defendimus sententiam, cum Zœsio ad SCtum Vellej. Hering. de fidejussor. C. 7. n. 507. Gail. L. 2. Obs. 77. n. 10. Brunnem. ad l. f. ff. d. SCto Vellej. n. 17. Struv. Exercit. 21 th. 10. Schilt. Exercit. ad ff. 28. §. 9. Enimvero vix solida subesse videtur ratio, quamobrem fœminas ex contractibus suis non perinde ac mares firmiter teneri statuamus, præprimis cum curatorum aliorumque jurisperitorum adjutorio atque consiliis raro destituantur, adeo ut hocce beneficium Romanorum subtilitates nimis redolens, ut supervacuum nostrisque moribus haud conforme, rectius eliminandum esse plures perspexerint, vid. Thomas. Dissert. de exiguo usu SCti Vellej. Titius Obs. Lauterb. 444. & 445. Dn. D. Freisleben in Introd. Jurisprud. civil. L. 1. C. 1. §. 14. Existente igitur, hoc casu, naturali ac perfecta ad servandam fidejussionem obligatione, quam quidem ad juramenti efficaciam sufficere, §. 5to. satis demonstratum dedimus, nil superest dubii, quin fœminam etiam non facta hujus beneficii explicatione, ad renunciationis ac fidei juratæ observantiam omnino teneri censeamus, cf. C. 9. X. de jurej. Unde & Cautela quam Stryckius dissentiens in Us. mod. ff. ad SCtum Vellej. §. 23. suppetidat, mulieri scil. solutionem, obtentu certiorationis omissæ detrectanti, malitiæ juramentum esse deferendum, fere abundans videtur, cum extra Saxoniam vel sola jurisjurandi a fœmina intercedente facta interpositio, ad tollendum privilegii Vellejani usum, prouti ex dictis patet, sufficiat. Reliquis quæ forte de pupillorum, minorum, mulierumve renunciationibus adhuc commemoranda forent, supersedemus; quæ enim circa harum personarum pactiones & contractus regulariter attendenda sunt requisita solennitatesve, eadem & hic ob negotii pari-

tatem

tatem adhibendæ veniunt, quæve in singulis fere jurium Systematibus uberius jam pertracta leguntur. vid. Stryckii Tr. de Caut. Contr. S. 1. C. 2. per tot. B. Menck. ad ff. d. Pact. §. 12. de fœminis Saxonicis speciatim, Const. El. 15. P. 2. Dec. nov. 24. & Mand. Reg. d. d. 18. Nov. 1721. Ord. Proc. Rec. sub No. 12. annexum.

§. IX.

Hæc de primo validæ renunciationis requisito. Jam p. §. 7. IIdo requiritur, ut jus aut beneficium pro solo renunciante sit introductum, & tertii alicujus, simul haud consentientis, favorem non concernat. Jus enim tertii per alterius pactum lædi, nullo jure permissum, l. 27. §. 4. ff. d. pact. & quod ex lege alicui datum est lucrum, privatus auferre non potest; Nov. 22. C. 33. Imo & principum, quæ subditis quandoque indulgent, concessionibus, tacita semper inesse dicitur clausula: salvo jure tertii l. 2. §. 10. & 16. ff. ne quid in loc. publ. Eam ob causam lex 31. & l. fin. c. locat. milites a fidejussione nec non prædiorum conductionibus prohibere constituit, ne scil. ab armis pro republica gestandis avocentur, & vicinis graves existant; Unde & isti privilegio, in reipublicæ romanæ, bellis eo tempore plurimum turbatæ, favorem constituto, valide haud renunciabatur. vid. Hopp. Comm. ad Inst. §. 14. d. Excusat. Tutor. & pr. J. d. fidejuss. Hodiernis autem moribus, & fidejussiones, & conductiones, & emtiones, & quosvis alios contractus valide ineunt milites, communi totius Germaniæ usu probante. Grœnwegen de leg. abrogat. ad d. l. 31. C. Beyer ad ff. locat. pos. 19. Not. a. Cum enim tanta armorum impedimenta, quæ Romani inde forsitan sentiebant, nostris temporibus non amplius observentur, atque damna reipublicæ, ex militum contractibus venientia, ea jam non sint, quæ in statu bellicoso reipublicæ romanæ erant; inde nec militibus nostris, communem paciscendi ac contrahendi libertatem, hodie quisquam in

rando confirmatos, ac tacitam beneficii restitutionis in integrum renunciationem continentes, omnimodo servari jussit; quæ constitutio, an prudentiæ, legislatoriæ satis conveniat, merito dubitamus cum illustri Bœhmero l. c. §. 23. Quod porro ad collisionem juris Canonici cum legibus patriis & provincialibus, atque regulam 2dam, §pho præcedente idcirco traditam attinet, ejus illustrandæ causa, sequentia inservire queunt exempla: Videlicet cum jure speciatim Saxonico interdictos ac reprobatos videamus Contractus usurarios, pactave huc pertinentia, ut: Anatocismi, legis commissoriæ &c. per Mand. El. de anno 1625. von wucherlichen Contracten, vers. darneben so wollen wir &c. Dec. El. 28. & Mand. Reg. wider die Bancorout. d. a. 1724. §. 2. cf. Cap. 6. X. de jurej. C. penult. X. d. pignor. porro Contractus cambiales Studiosorum, Mulierum, eorumve, mercatoribus tamen exceptis, qui annum ætat. 25. nondum egressi sunt, Mand. Reg. d. a. 1718. & d. a. 1724. von Ausborgen junger Leute, Ord. Proc. Sax. Rec. in Append. §. 11. Stipulationes palmariorum ab Advocatis in casum victoriæ aut litis finitæ factas, vel promissiones, quibus mulctarum illis impositarum & ex proprio eorundem patrimonio solvendarum, restitutio a Clientibus promittitur, O. P. S. R. Tit. 3. §. 1. & 2. Contractus mulierum absque Curatorum consensu initos, ubi scil. status ac bonorum diversitas eundem exigit, Const. El. 15. P. 2. Mand. Reg. d. a. 1722. von Verschreib. und Obligat. derer Weibs-Personen. Carpz. ad. d. Const. El. Def. 1. Donationem Geradæ ab Uxore marito factam, C. El. 13. P. 2. ibique Carpz. Def. 1. Donationem extrajudicialem 500. solidos excedentem, Decis. El. 26. Hi sane contractus, pacta atque renunciationes eapropter factæ, quantumvis juratæ, ob rationes antea deductas, nullam in foro Saxonico producunt obligationem; imo quoque exempla, ubi Augustissimus Saxonum AUGUSTUS, contractus, quos lege sua semel invalidos statuit, adjecta licet

clau-

clausula juratoria, neutiquam convalescere sinit, quin & jurantem, creditorem, atque concipientem, pœna arbitraria vult coerceri, vid. in all. Mand. Reg. d. a. 1718. wegen derer Studios. Wechsel-Brieffe, & Mand; d. a. 1724. von Ausborg. junger Leute, §. 1. cujus dispositio postmodum per Rescriptum peculiare d. a. 1727. ad Fœminarum 25. annis minorum cambia fuit extensa.

§. VI.

IV. Denique Renunciatio in *Generalem*, *Subalternam* & *Specialem* dispescitur. Generalis dicitur, quando contrahens, ab omni legum auxilio, i. e. omnibus sibi adversus negotii validitatem, tam in genere, quam in specie competentibus juribus atque exceptionibus, citra specialem earum denominationem, sese excludit. vid. Stryck. de C. C. P. 1. C. 5. §. 2. Quam renunciationem, ut rem lubricæ æstimationis, merito rejiciunt leges, eo quod vix probabile sit, renunciantem de omnibus juribus ac beneficiis suis cogitare, singulasve eorundem species, uno quasi intuitu ob oculos habere potuisse, quin potius consensus renunciantis perfectus ac satis deliberatus, quo negotia consensualia vel maxime nituntur, hoc omnino casu exulare præsumatur, vid. l. 4. §. 4. ff. si quis caut. l. 1. in f ff. si quis in jus voc. l. 5. & 9. in fin. ff. d. Transa&. l. 31 C. eod. Concludimus inde, innoxiam esse debitori, renuntiationem reconventionis, cambio aut chirographo adjectam. Ut enim taceamus, hanc summi præjudicii renunciationem, plerumque fieri a debitore, qui opum angustiis pressus duroque necessitatis telo afflictus, ad durissima quævis morosi creditoris postulata, coactus quasi descendit, metuens, ni ejus præscripto morem gerat, ut pecuniæ oblatæ, qua maxime indiget, accipiendæ spem plane amittat; ea insuper ut generalis, parum proficiet creditori, cum multifarios casus & exceptiones, imposterum forte emergendas, & in reconventionis judicium deducendas, involvat,

 quas

quas debitor, qui omnes ac singulas tam accurate præmeditari vix potuit, speciatim exprimere debuisset; accedit præcipuum ex l. 67. §. 3. ff. de cond. indeb. subveniens argumentum, ubi pactum contrahentium, quo omnibus ex contractu forte oriundis litibus ac controversiis renunciarunt, eandem ob rationem improbatur. Communis itaque & hic pro renunciante militat præsumtio, eum scil. jura & pecunias suas, haud ita leviter jactare ac perdere voluisse, per l. 25. pr. ff. d. probat. & Cap. 5. X. de renunc. Ita quoque debitori cambiali, omnium beneficiorum sibi competentium, generali saltem renunciatione uso, integrum nihilominus manet, feriarum nundinalium privilegium, nisi expresse ac nominatim eo se abdicaverit, Ord. Pr. Sax. rec. Tit. 11. §. 5. Stryck. c. l. §. 3.

Subalternam renunciationem vocant eam, qua quis juribus in hoc vel illo contractu, ut Fidejussione, Emtione vendit. &c. sibi speciatim competentibus, specifice tamen haud nominatis, renunciat. Eamque alii simpliciter validam pronunciant, vid. Carpz. P. 2. C. 17. D. 1. n. 4. Schilter Exerc. 48. n. 29. B. Menck. ad ff. d. Fidejuss. §. 14. alii tum demum, cum renuncians de beneficiis suis fuerit certioratus, quemadmodum in Ord. Polit. Magdeburg. C. 53. §. 9. cautum legitur, Stryck. in Us. mod. ff. d. Fidejuss. §. 17. In Saxonia tamen Electoral. expresse reprobata est talis renuntiatio per Const. El. 17. P. 2. Tutissimum hinc erit, generali aut subalternæ, specialem, quorundam jurium adjicere renuntiationem, v. g. renuncio tam excussionis, quam omnibus ac singulis fidejussori competentibus beneficiis, hoc enim casu, verba generalia, præcedentis renunciationis specialis naturam induere dicuntur, Dalner c. l. n. 7. Coler. c. l. n. 276. Köppen Decis. 53. n. 23. Atque hic renunciandi modus, jure speciatim Saxonico admittitur, per d. Const. 17. P. 2. ibique Carpz. Def. 2. si scil. jura nominatim non expressa, ita sint comparata, ut cum specialiter renunciatis quodammodo,

modo conveniant, nec nimis generalia sint, nec plane singularia, de quibus probabiliter cogitatum non est, Stryck d. C. C. P. 1. C. 5. §. 2. Licet itaque fidejussor omnibus beneficiis, in specie pacti usurarii, erroris calculi, fraudulosæ persuasionis &c. renunciaverit, ideo tamen reliqua fidejussoribus in specie competentia jura, neutiquam censetur remisisse, Berl. P. 2. C. 22. n. 22. Carpz. c. l. def. 3. Juramenti tamen adjecti pondus id efficere plerique contendunt, ut renunciatio generaliter saltem concepta, in specialem convertatur, atque adeo omne jus ac beneficium, quod alioquin renuncianti patrocinio ac tutamini esse possit, pro specialiter expresso atque remisso habeatur, arg. C. 9. X. d. jurej. l. 77. §. 23. ff. d. legat. 2. Berl. c. l. n. 27. Carpz. d. l. Def. 5. Setser de juram. L. 1. C. 25. n. 73. quam quidem sententiam, in subalterna renuntiatione, de qua hic agitur, facile admittimus, minime vero ad generalem, qua scil. beneficiis omnibus, ac universis juribus, ex communi pactorum & conventionum indole emergentibus, nullo in specie nominato indiscrete renunciatur, adeoque nec ad casus, de generali renunciatione notatos, extendendam esse arbitramur, facilius enim de illis quam de his cogitasse præsumitur renuncians; imo & ipsum Berlichium atque Carpzovium c. l. ad subalternam tantummodo renunciationem respexisse, exempla ab iis adducta evincunt. Omnes tamen quæ insigni cumulo a Berlichio aliisque congestæ leguntur rationes, in hoc fere positas esse censemus: leges nimirum civiles, renunciationem generalem (quæ tamen ex naturalis juris simplicitate, omnino servari deberet, cum genere posito, etiam positam esse speciem, necesse sit, vid. Titius ad Lauterb. Obs. 554) ideo reprobarunt, quo præcipitantiæ hominum, qui rarius futura respiciunt, ac imprudenti sæpius consilio, in sui detrimentum facile quicquam admittunt, obviam eatur; hæc ipsa tamen levitas ac inconsiderata remissio, per sanctum juramenti usum purgata videtur, adeo ut hoc casu

renun-

renunciationi generali, vel rectius subalternæ, eadem vis atque effectus, quem specialis gignere solet, non immerito tribuatur.

§. VII.

Specialis denique renunciatio est, ubi quis certo ac in specie nominato juri aut beneficio nuncium mittit; quæ ut suum in foro civili sortiatur effectum, tribus potissimum requisitis, ex definitione §. 2. suppetidata, promanantibus, constare debet: *Primo* scil. quoniam renunciatio est voluntatis declaratio & species pacti, hinc necesse est, *ut Renuncians, sit persona ad paciscendum habilis*, i. e. consensum liberum & satis deliberatum, tam naturaliter, quam civiliter legitime declarare valeat. *Secundo*, cum & naturalia & civilia jura, læsionem alterius & juris ipsi competentis, prohibeant, hinc *jus aut beneficium pro solo renunciante sit introductum, neque tertii alicujus, simul non consentientis favorem concernat*. *Tertio* denique quia leges civiles, quosdam actus morales qui licet non per se & directe nocivi sint, indirecte tamen & per consequentiam civibus damna inferre possunt ac solent, juste interdicunt, *inde renunciatio legibus prohibitivis haud contrarietur*, *potius*, *ut actus moralis, legibus undique conformis esse debet*. infr. §. 12.

§. VIII.

Quatenus igitur per Definit. §. 2. præstructam, renunciationum objecta sunt jura hominibus competentia; eatenus statim patet, quod iis, quæ unica & necessaria humanæ felicitatis media constituunt, atque potius officiorum nomine insigniendа veniunt, uti sanitatis ac vitæ nostræ conservationi &c. neutiquam renunciari possit. vid. Magnif. Dn. D. Mülleri Natur- und Völcker-Recht C. 3. §. ult. In reliquis autem omnes, qui consentire, & paciscendo semet obligare, illi & renunciationem, ut consensuale negotium, valide peragere possunt. Ad consensum vero, pactititium, tria potissimum requiruntur: 1) suffi-

1) sufficiens rationis usus s. facultas atque habilitas de præsenti negotio recte judicandi; 2) liberum voluntatis decretum; 3) denique mutua ejusdem signis externis a partibus facta declaratio & acceptatio, vid. Puffendorff. de Jur. Nat. & Gent. L. 3. C. 6. §. 3. sqq. Itaque ob primum requisiti defectum, quem & physicum appellare solent, validitate destituuntur pacta & hinc quoque renutiationes furiosorum, infantum, extreme ebriorum. Cœcum vero mutuum vel surdum, quando signis evidentibus voluntatem suam exprimere valent, & aliis semet obligare & renunciare posse constat, vid. Stryck. de Jur. Sens. Diss. 2. C. 1. n. 2. sqq. cum tanta non sint hæc vitia, quæ mentis sanæ operationes impedire queant. De dolo, qui semper ignorantiam aut errorem decepti præsupponit, postea dicetur, ubi de ignorantiæ & erroris imputatione, accuratior tractatio habebitur.

Alterius requisiti defectus, quem & moralem dicunt, invalida reddit pacta eorum, qui gravi & injusto metu ad consentiendum adacti sunt; de cujus moralitate vid. omnino Magnif. D. Mülleri Natur- und Völcker-Recht, C. 10. §. 16. Injustus vero metus dicitur, qui ita comparatus est, ut inferens nullum jus habeat exigendi id, quod ab altero prætendit. Ergo si alteri jamjam obligatio incumbat, ad præstandum id, quod & citra metum sibi incussum præstare debebat, hujus prætextu pacti invaliditatem neutiquam urgere potest. In statu tamen civili, ubi vis privata penitus prohibita est, nec hac ratione pacta subsistunt, sed metus atrocior a privato illatus semper injustus dicitur & ille qui id quod ab altero sibi debetur, remediis violentis extorquet, hujus amissione punitur, cum magistratus auxilium implorare debuisset, l. 13. ff quod met. c. aa. jg. ill. Bœhmeri J. Digest. Tit. quod met. caus.

Ad ignorantes, errantesve quod attinet, & qua ratione ignorantiæ asylum ipsis præsidio esse queat, non sane penitus

sussi-

sufficere videntur ea, quæ a LL. interpretibus indiscrete nimis vulgo proferuntur argumenta. Ita enim plerique philosophantur: Nulla renunciatio valet, ubi renuncians non exactam jurium suorum notitiam habet, nam juri ignoto nemo renunciare censetur, & ignorans nihil facit, de iis enim juribus quæ non intellexit renuncians, cogitare non potuit, & quæ sunt alia, vid. Dalner Tr. de Renunc. c. 1. n. 19. & 25. Alii variis inter ignorantiam & errorem vincibilem & invincibilem, efficacem & concomitantem, juris & facti &c. efformatis distinctionibus, rem incertam vix reddunt certiorem. Ex ipsis denique legum civilium regulis, in Tit. ff. & C. d. jur. & facti ignor. traditis, ut æque incertis ac lubricis, parum solatii habebis, ~~adeo ut probe monente~~ B. Thomasio in Annotat. ad d. T. satius omnino sit hujus rei fundamenta ex doctrina morali, quam Romanorum præceptis petere, siquidem hæc nullo ordine naturali cohærent, tantisque exceptionibus ac limitationibus implicantur, ut difficillima sit eorundum applicatio & praxis. Facilior sane hac in re undique erit decisio, quando ad naturalia de imputatione & indole pactorum principia recurrimus, secundum quæ ignorantia & error ei regulariter imputandus, cujus culpa, & imprudenti consilio fuit admissus, non vero alteri, qui erroris nescius, promissum paciscentis bona fide acceptavit. Neque regula ista, quod omnis error necessario excludat consensum, omni exceptione caret, sepe enim tam exigui momenti est error, ut licet abfuisset, errans nihilominus iniisset pactum. Sufficit paciscentem *sufficienti rationis usu instructum fuisse*, sibique non alteri tribuendam esse culpam, quando rem prouti potuit ac debuit, non exacte satis perpendit. Unicum namque consensus criterium sunt vel verba ore scriptisve prolata, vel facta paciscentis intentionem probabili ratione indicantia, quandoquidem præter ea de propositis in mente retentis nemo judicare potest; unde si

verba

verba factaque alter, quemadmodum sibi ab altero sanæ rationis ac liberi arbitrii satis compote prodita sunt, accipit, pactum omnino adest perfectum validumque. Ex indubiis hisce præmissis: *Omne scil. damnum ei regulariter adscribendum esse, cujus culpa aut infortunio contigit;* Consensum vero pactititium ejus qui perfecto rationis usu ac libero voluntatis arbitrio gaudet non nisi ex verbis factisve ab eo editis judicandum esse; manifeste satis patet, a damno ex erroneo consensu suborto, haud prius *liberandum esse paciscentem, quam si non sua solum, sed & alterius simul partis culpa aut dolo in errorem l. ignorantiam fuerit adductus, vel ex ipsis verbis factisve, quibus consensum alteri fuit testatus certo aut probabiliter constare possit, circumstantiam s. causam istam, (sive jus, s. factum, s. certa rei qualitas fuerit) in qua erravit paciscens, ut restrictionem & conditionem consensus, expresse l. tacite ab eo fuisse suppositam.* Cumque & *literis* sæpe conventionis tenorem tradere soleant contrahentes, his quoque *partium subscriptione munitis omnino standum, quanquam scribentis errore vitium irrepserit, aut sensum verbalem non satis perspexerit subscribens,* ni itidem ex verbis factisve, quibus consensus pactititius ante scripturam jam declaratus est, quibusve adeo ipsa innititur scriptura, alia eaque vera ejusdem mens ac intentio probari queat, quo imprimis l. 92. ff. d. R. J. L. 18. C. de probat. l. 10. C. de donat. & l. 1. C. plus val. spectant, majores veritati rei & ei quod vere inter paciscentes gestum est, quam quod scriptum, vires tribuentes. Quemadmodum vero, uti supra diximus, ignorantia & error pactum legitimis constans requisitis regulariter haud invalidum, *ita neque validum reddere potest pactum iisdem requisitis destitutum, aut singulari legis civil. dispositione reprobatum,* v. g. si quis filiofamil. statum ejus ignorans, mutuum dederit; ni forsitan falsa ac dolosa filiifam. patremfam. simulantis suggestione, in hunc errorem inductus fuerit creditor, vid. Reg. II.

Reg. I. Reg. II. Reg. III. Reg. IV.

tum enim non filiofam. decipienti, sed Creditori potius decepto succurritur, l. 1. C. ad SCt. Maced. eadem in simili casu decisio habetur, in Mand. Reg. d. a. 1724. von Aufborgen junger Leute &c. §. 4.

Error itaque l. ignorantia conventionem tum demum reddit nullam, quando vel culpa dolove alterius partis inductus fuerit errans, vel ex ipsis verbis factisve contractum antecedentibus aut concomitantibus vero similiter colligi queat, circumstantiam istam in qua erravit alter, ut necessariam consensus conditionem *tacite* ab eo suppositam fuisse.

Tacita autem hæc conditio & consensus determinatio tum adfuisse præsumitur, *quando error in parte contractus Substantiali* (cujus notionem jam suppeditavimus in specim. Demonstrat. jurid. de Subhastationibus anno 1739. edit. §. 27. in Schol.) fuit commissus, adeoque damnum ex eo veniens tanti est momenti, ut probabile sit errantem, si vitium rei scivisset, haut fuisse consensurum. Atque hic error efficax, it. Substantialis, consensum exclusivus vocatur.

Circumstantias istas, quas paciscentes ut conditiones consensus tacite respicere ac supponere solent, leges civil. quibusdam in casibus certo determinarunt, ut in Emt. vendit. ratione læsionis ultra dimidium, it. vitiorum equi latentium & cardinalium, ut resvendita ab oneribus libera præstetur, it. in donatione, ut donans ad præstandam evictionem haud obligatus esse velit, it. in Sponsalibus ac matrimonio ut virgo ducta illibatam habeat virginitatem, vid. Carpz. Ipr. Consistor. P. 2. D. 187.

Deficiente igitur ejusmodi circumstantia, quæ tanquam necessaria consensus pactitii conditio ac restrictio fuit supposita, pactum regul. est nullum, *ita ut alter electionem habeat, an alteri, qui tali errore consensum exclusivo læsus est, damnum inde*

de veniens resarcire, an vero ipsius pacti rescissionem seu restitutionem negotii in pristinum statum pati velit, i. e. quod accepit restituere læso, & recipere quod ipsi dedit. Sin autem ejus rescissionem nolit læsus, quin potius damnum perferre, pactum eatenus persistit, quoniam hoc casu alterius non interest. *Si denique in dolo fuerit lædens*, omnis electio est apud errantem læsum. jg. Menck. ad ff. d. resc. vend. §. 1. 8. 9.

Hinc patet simul differentia inter rescissionem pacti onerosi ut emt. vend., & pact. gratuiti ut donationis, si enim illud rescinditur, emtor rem venditam & venditor pretium restituit; sin vero hoc, nec donatarius nec donans quicquam restituit, hic enim nihil accepit, ille vero, ut ante dictum damnum ex errore sibi veniens ferre potest si velit, adeoque & rei donatæ licet vilioris aut deterioris quam putabat, traditionem exigere. Exemplum est in l. 22. de verb. obl, ubi si alter alteri æs donaverit, quod aurum esse alter putabat, nulla dicitur donatio, ita tamen ut æris nomine teneatur donans, cum nullum exinde damnum sentiat. Sin autem sciens fefellerit donatarium, ex dolo tenetur ad auri præstationem, *per Reg. II.* d. l. 22. j. l. 18. in f. d. donat. Idem dicendum, quando expresse ad evictionem se obligaverit, l. 2. C. d. evict.

Aliorum casuum in vita civili obvenientium, ex regulis suppeditatis, facillima erit decisio. Ita *Reg. IIdam* confirmat l. 35. ff. d. pact. statuens: Eum qui ex ignorantia fraudis ab altera parte commissi transegit aut renunciavit, isto pacto non teneri, v. g. Si hæredes in instrumento super divisione hæreditatis confecto, juribus suis renunciaverint, ignorantes res quasdam hæreditarias ab altero cohæredum dolo esse subtractas.

Ita porro: si e. g. pro Auro Argentove, æs aut plumbum per errorem quis emerit, nulla est emtio, l. 9. §. 2. ff. d. contr. emt. quoniam ex ipsis contrahentium verbis factisve apparet, consensus pactititii objectum, aurum fuisse &c. *per Reg. III.*

 Si

Si hæres creditori defuncti caverit, se debitum ex hæreditate soluturum, postea vero massam hæreditariam debito minorem deprehendat, ultra vires ejus non tenetur, l. 31. ff. de cond. indeb. tacita enim subest conditio, si vires hæreditatis sufficiant. *per d. Reg. III.*

Si hæres, legis falcidiæ beneficii ignorans, integra solverit legata, repetitio cessat, l f. §. f. ff. d. j. & f. ign. ipsum enim solutionis factum, tacitam hujus beneficii renunciationem involvit, ignorantia vero ipsi haud patrocinatur, cum propria ejus culpa evenerit, neque falcidiæ jus, ad legatorum substantialia pertineat; *per Reg. I.* secus dicendum si expressa conditione, ut si falcidia emerserit superfluum reddatur, solverit, l. 2. ff. d. cond. indeb.

Si pecuniam quam me tibi debere falso existimabam, jussu tuo spoponderim ei cui donare volebas, postea vero me tibi nil debere appareat, exceptione doli mali tueri me potero, l. 2. §. 3. 4. ff. d. donat. tacita enim hac conditione, si vere debeam spopondi, *per Reg. III.*

Ita ex *d. Reg. III.* patet, l. 10. C. d. j. & f. ignor. quæ condictionem indebiti ex ignorantia juris soluti, competere negat, dum omnino limitationem pati, quando erronea solutionis causa, adeoque ipsius consensus obligatorii vitium, ex circumstantiis solutionem antecedentibus aut concomitantibus, certo aut probabiliter colligi potest. Unde si v. c. hæres ab intestato, alios cognatos, jure statutario istius loci haud succedentes, per ignorantiam istius juris in divisione hæreditatis admisit, salvam omnino habet condictionem, quia nimirum hæc conditio: si scil. leges jus succedendi tribuant cognatis, ut successionis norma a dividentibus expresse fuit supposita, vid. Carpz. P. 3. C. 15. D. 42.

Atque

Atque hæ regulæ ex Juris natural. & communibus rationis principiis deductæ, omnium omnino casuum, ubi de ignorantiæ & erroris imputatione quæstio incidit, decidendorum constituunt normam, ni paucas personas, quarum ignorantiæ leges civil. ob præsumtum judicii aut prudentiæ defectum, ex ætate, educatione, & imperito vitæ genere oriundum, indulgentiam fecere, excipias: Pupillos scil. Minores, quandoque & Milites, Rusticos ac Fœminas, hac tamen distinctione, ut pupillis & minoribus in negotiis ignorantia juris gestis aut omissis & notabilem læsionem continentibus, ob singulare ætatis privilegium in l. 44. l. 7. §. 6. ff & l. 8. C. de minor. ipsis concessum, indistincte restitutionis auxilio succurratur; hac ratione si minor filiosam. crediderit, subvenitur ei, ut non videatur filiosam. credidisse, l. 9. pr. ff. d. j. & f. ign. Reliquis vero personis talis ignorantiæ excusatio certis tantummodo casibus, imo & tunc non nisi deficiente Jurisperitorum copia & consulendi occasione, patrocinium præstat, per l. 9. §. 3. ff. eod, l. 10. d. bon. poss. l. 2. in f. quis ord. in poss. Cum autem nostris temporibus JCtorum copia ubivis locorum fere abundet, exiguum ignorantiæ usum, militibus, rusticis ac fœminis amplius superesse deprehendes; Brunnem. ad l. 9 ff. d. J. & f. ign. n. 4. & ad l. 1. C. eod. n. 14. Ludovici Doctr. ff. d. T. §. 2. B. Menck. ad ff. e. T. §. 5. Dn. de Wernher Obs. for. 52. Nihilominus tamen in fœminarum intercessionibus, quarum validitas ex adjecta privilegii SCti. Vellej. renunciatione pendet, specialem hujus explicationem & certiorationem, usualis DD. opinio & praxis requirit; hæc vero, an & in jurata hujus privilegii renunciatione necessaria sit, ita ut omissa certioratione tota fidejussio & renuntiatio jurata corruat? non conveniunt DD. & hanc quidem sententiam amplectuntur Mascard. de probat. Concl. 1080. no. 22. Carpz. P. 2. C. 16. n. 19. Zanger. de Except. P. 3. C. 11. n. 204. eamque certiorationem in foris Saxonicis

esse

esse de substantia fidejussionis muliebris etiam juratæ ex Decis. El. 25. patet. Nihilominus ubi leges statutariæ præter juramentum eandem expresse haud desiderant, ex verioribus principiis & Jure Canonico contrariam omnino defendimus sententiam, cum Zœsio ad SCtum Vellej. Hering. de fidejussor. C. 7. n. 507. Gail. L. 2. Obs. 77. n. 10. Brunnem. ad l. f. ff. d. SCto Vellej. n. 17. Struv. Exercit. 21 th. 10. Schilt. Exercit. ad ff. 28. §. 9. Enimvero vix solida subesse videtur ratio, quamobrem fœminas ex contractibus suis non perinde ac mares firmiter teneri statuamus, præprimis cum curatorum aliorumque jurisperitorum adjutorio atque consiliis raro destituantur, adeo ut hocce beneficium Romanorum subtilitates nimis redolens, ut supervacuum nostrisque moribus haud conforme, rectius eliminandum esse plures perspexerint, vid. Thomas. Differt. de exiguo usu SCti Vellej. Titius Obs. Lauterb. 444. & 445. Dn. D. Freisleben in Introd. Jurisprud. civil. L. 1. C. 1. §. 14. Existente igitur, hoc casu, naturali ac perfecta ad servandam fidejussionem obligatione, quam quidem ad juramenti efficaciam sufficere, §. 5to. satis demonstratum dedimus, nil superest dubii, quin fœminam etiam non facta hujus beneficii explicatione, ad renunciationis ac fidei juratæ observantiam omnino teneri censeamus, cf. C. 9. X. de jurej. Unde & Cautela quam Stryckius dissentiens in Us. mod. ff. ad SCtum Vellej. §. 23. suppetidat, mulieri scil. solutionem, obtentu certiorationis omissæ detrectanti, malitiæ juramentum esse deferendum, fere abundans videtur, cum extra Saxoniam vel sola jurisjurandi a fœmina intercedente facta interpositio, ad tollendum privilegii Vellejani usum, prouti ex dictis patet, sufficiat. Reliquis quæ forte de pupillorum, minorum, mulierumve renunciationibus adhuc commemoranda forent, supersedemus; quæ enim circa harum personarum pactiones & contractus regulariter attendenda sunt requisita solennitatesve, eadem & hic ob negotii pari-

tatem

tatem adhibendæ veniunt, quæve in singulis fere jurium Systematibus uberius jam pertracta leguntur. vid. Stryckii Tr. de Caut. Contr. S. 1. C. 2. per tot. B. Menck. ad ff d. Pact. §. 12. de fœminis Saxonicis speciatim, Const. El. 15. P. 2. Dec. nov. 24. & Mand. Reg. d. d. 18. Nov. 1722. Ord. Proc. Rec. sub No. 12. annexum.

§. IX.

Hæc de primo validæ renunciationis requisito. Jam p. §. 7. IIdo requiritur, ut jus aut beneficium pro solo renunciante sit introductum, & tertii alicujus, simul haud consentientis, favorem non concernat. Jus enim tertii per alterius pactum lædi, nullo jure permissum, l. 27. §. 4. ff. d. pact. & quod ex lege alicui datum est lucrum, privatus auferre non potest; Nov. 22. C. 33. Imo & principum, quæ subditis quandoque indulgent, concessionibus, tacita semper inesse dicitur clausula: salvo jure tertii l. 2. §. 10. & 16. ff. ne quid in loc. publ. Eam ob causam lex 31. & l. fin. c. locat. milites a fidejussione nec non prædiorum conductionibus prohibere constituit, ne scil. ab armis pro republica gestandis avocentur, & vicinis graves existant; Unde & isti privilegio, in reipublicæ romanæ, bellis eo tempore plurimum turbatæ, favorem constituto, valide haud renunciabatur. vid. Hopp. Comm. ad Inst. §. 14. d. Excusat. Tutor. & pr. J. d. fidejuss. Hodiernis autem moribus, & fidejussiones, & conductiones, & emtiones, & quosvis alios contractus valide ineunt milites, communi totius Germaniæ usu probante. Grœnwegen de leg. abrogat. ad d. l. 31. C. Beyer ad ff. locat. pos. 19. Not. a. Cum enim tanta armorum impedimenta, quæ Romani inde forsitan sentiebant, nostris temporibus non amplius observentur, atque damna reipublicæ, ex militum contractibus venientia, ea jam non sint, quæ in statu bellicoso reipublicæ romanæ erant; inde nec militibus nostris, communem paciscendi ac contrahendi libertatem, hodie quisquam in

 dubium

dubium amplius vocabit. jg. Ludovici Doctr. ff. d. fidejuss. §. 4. Alia ratio est introducti & perpetuum valituri SCti Macedoniani, cujus beneficio, ne jurato quidem renunciare poterunt filiifamilias, quippe quod non in filii tantum, sed patris maxime favorem introductum est. Struv. Exerc. J. C. 20. Th. 55. & Exerc. 17. th. 23. Brunnem. ad l. f. C. d. SCto maced n. 7. Accedit, pecuniam filiofamil. concreditam, vel ad malum finem, utputa luxum, vel ad finem bonum ac veram ejus utilitatem datam esse atque expensam; priori casu & renunciatio & jusjurandum, morum corruptioni ansam præbens, vinculum foret iniquitatis; Stryck. Us. mod. ff. d. SCto. Maced. §. fin. cf. Mand. Reg. d. a. 1718. wegen derer Studiosorum Wechsel-Brieffe 2c. posteriori vero, & filius & pater etiam non facta renuntiatione ad solutionem sunt obligati, l. 7. §. 13. ff. l. 5. C. ad SCt. Maced. hinc utroque casu supervacua erit censenda renunciatio. Quodsi vero filius a patria potestate postmodum liberatus, proprium nanciscatur patrimonium, aut pater e vivis decedat, annon tunc ob juratam SCti renuntiationem, ad debiti antea contracti exsolutionem, naturaliter minimum obligatus erit? omnino arbitror; ratio enim dispositionis commemoratæ, præjudicium nempe patris, cessat, legesque filiumfamilias bonam fidem agnoscere, mutuoque accepta reddere nuspiam vetant, l. 7. §. f. & l. 9. § 4. d. T. ita ut hoc casu debitam creditori satisfactionem, illæsa conscientia denegare vix queat. Brunnem. ad l. 10. ff. n. 3. & l. 11. n. 7. d. T. Stryck. c. l. §. 12. Beyer ad ff. d. SCto. maced. in princ.

Eum qui aliquam bonorum partem alteri donavit, simulque l. 8. C. d. revoc. donat. renunciavit, ad servandum hujus beneficii in sui favorem constituti, remissionem obstrictum esse constat; Carpz. P. 2. C. 12 Def. 33. Stryck. d. Caut. Contr. S. 3. C. 9. §. 7. nisi legitima liberorum supervenientium portio exinde minuatur, tunc enim pro parte legitimæ iterum revocari

cari poteſt donatio, non vero, ut quidem ſentiunt, in totum, atque ita revocationi donationis ob ſupevernientiam liberorum, renunciare poteſt donator, non vero revocationi donationis inofficioſæ, l. 1. C. d. donat. inof. Nov. 92. Beyer ad ff. d. donat. poſ. 13. ſqq.

§. X.

Foro etiam competenti quandoque renunciare ſolent contrahentes aut litigantes, de cujus renuntiationis, quæ & voluntaria jurisdictionis prorogatio audit, validitate & effectu non una eſt DD. ſententia. Varias eorundem opiniones recenſet Dn. D. Kemmerich in Diſſ. de Prorogat. jurisdict. Vitteb. 1727. hab. §. 19. interim nec ipſius ſententia §. 20. ſubjuncta, rei ſatis incertæ enodandæ ac definiendæ, ſufficere videtur. E primis itaque ſuis principiis repetenda erit difficillimæ hujus materiæ demonſtratio. Romanorum certe legibus, cuilibet foro ſuo renunciandi & judicem alienum citra competentis conſenſum, in cognoſcenda & decidenda cauſa eligendi licentia dabatur l. 1. & 2. ff. d. judic. l. 1. d. jurisd. l. 29. C. d. pact. Inſigni enim populus & imperii romani ſubditi hac in re gaudebant libertate, eorumque arbitrio unice erat commiſſum, cuinam judici cauſæ ſuæ tractationem atque judicium demandare vellent. cf. Vultej. d. Jurisd. p. 78. Quemadmodum vero hæc licentia effectus erat democraticæ & concurrentis populi romani in ferendis legibus reque publica gubernanda poteſtatis, quam ante imperatores, quin & ſub imperatoribus ad Hadriani fere tempora tenuiſſe conſtat, cujusque reliquias in variis jurium ſpeciebus v. g. in abſoluta patris in familiam, filios atque ſervos poteſtate, ſingulari & arrogantiſſima civis romani præ peregrinis prærogativa, &c. in ſyſtema LL. a Juſtiniano collectarum, hinc ibi relatas legimus; ita noſtris moribus, ubi alia plane imperii, juriſdictionis & judiciorum in Germania eſt forma facíesque, ubi ſcil. non Ariſtocratico-democratico, ſed

Monarchico magis regimur ſtatu, neque amplius cognitio, deciſio & executio cauſarum ſeparatæ ac diverſis magiſtratibus, ſed unius regulariter arbitrio ac moderamini ſint demandatæ, ipſa quoque jurisdictio maximam partem hodie ſit patrimonialis & hæreditaria, & in favorem magis ac utilitatem collegii aut certæ perſonæ quæ magiſtratus munere fungitur, ſit conceſſa, ita ſcil. mutata plane jurisdictionis facie, ſubditorum quoque libertas in eligendo judice, non parum videtur reſtricta. Poſtquam enim, introducto ſcil. monarchico ſtatu, populique autoritate in condendis legibus extincta, ſummi rerumpubl. Imperantes quos penes omnimoda jurisdicundi poteſtas eſt, eandem poteſtatem, juſtitiæ tanto rectius feliciusque adminiſtrandæ, aliis iterum dexteritate probatis perſonis aut collegiis indulſit, his autem pro diverſitate cauſarum pariter atque diſtrictuum certas perſonarum univerſitates continentium, ſuas præfinivit atque conſtituit limites, quos intra ſuam exercerent jurisdicendi poteſtatem; tum liquido patet, neque ſubditis nec magiſtratibus integrum eſſe, ordinem hunc publica imperantis autoritate ita conſtitutum turbare pro lubitu atque confundere. Inanis hinc erit actio coram judice alieno, nec ratione perſonæ nec bonorum rei competente inſtituta, utpote cui nulla competit facultas, alienæ jurisdictionis ſubditum, ex foro ſuo ordinario evocandi, aut condemnatum remediis coactivis coercendi, hoc enim eſſet turbatio ac violatio juris ac privilegii judici ordinario ſolum competentis, adeoque ſpe executionis ceſſante, fruſtra inanis proceſſus inſtitueretur. Neque judex competens, hoc caſu ad ſiſtendum reum aut judicata exſequenda cogi poteſt, cum ei ſoli jus cognoſcendi, judicandi & executionem peragendi in cauſis ſubditorum ſuorum, principis beneficio competat, quod ſolo ſubditorum tanquam privatorum arbitrio. in alium judicem transferri neutiquam poteſt. Talis igitur renunciatio, ut Germanorum ſtatui pariter

ter ac indubitato legum præcepto, quod alterius jura ulla pactione lædi vetat, contraria, & absque judicis ordinarii consensu merito inanis erit dicenda. Hujus sententiæ æquitatem ipsi pontifices secuti, jam dudum statuere: Clericos, sine episcopi proprii consensu, nec in alium judicem ecclesiasticum consentire posse, per C. 1. & 18. X. d. for. comp. Cap. 1. eod. in 6to. Quicquid igitur dissentiant Stryck. in Usu mod. ff. d. Jurisd. §. 22. Schœpfferus, Bayerus ad ff. d. T. aliique, horum tamen sententia unice ex legibus Romanorum, eorundem statui adaptatis, petita est, neutiquam vero ad nostri imperii atque judiciorum ordinem atque constitutionem quadrat. Certe quoad Saxoniam nostram plures extant prohibitiones, ne magistratus magistratum in jurisdictione sibi competente, ullo modo turbet, actusque jurisdictionales in subditos alterius judicis exerceat. Ita magistratus etiamsi ratione causæ sit competens nihilosecius citationes, mediante judicis quoad personam rei competentis requisitione emittere tenetur, vid. Neu-Erl. d. Landes-Gebr. d. a. 1661. von Consistorial-Sachen, §. 11. O. P. S. Rec. T. 1. §. 9. Superiora quoque judicia, Commissionum dationes, avocationes causarum, Commissariorum adjunctiones, non nisi causa legitima urgente, adhibitaque aliquali ejus cognitione, suscipere jubentur, addita expressa ratione: Damit niemand an seiner habenden Gerichtsbarkeit mit Ungebühr beeinträchtiget werde 2c. O. P. S. R. c. l. Quemadmodum igitur hæc omnia sufficienter docent, hodiernam jurisdictionem esse jus in favorem non modo subditorum sed vel maxime etiam magistratuum introductum, ita ex validæ renunciationis requisito altero §. 9. præmisso, facile colligitur, jus fori competentis, nostris temporibus non amplius simpliciter esse renunciabile.

Videamus igitur casus, ubi ex natura renunciationis validæ, fori quoque renunciatio sortitur effectum. Prouti scil.

omnis renunciatio juris, non ſolius renunciantis ſed & tertii alicujus favorém ac uſum reſpicientis, validitatem nanciſcitur, quando tertius ille, conſentiendo aut ratihabendo renunciantis factum comprobat, ita & fori renunciatio ſuum pariter producit effectum, cum judex ordinarius & competens expreſſe aut tacite conſentiat. Iſtud contingere poteſt, quando e. c. Inſtrumentum contractus a partibus ſibi oblatum & fori prorogationem continens, judiciali conſenſu firmat; hoc, ſi citationes ſubſidiales a judice prorogato transmiſſas, partibus coram hoc judice litigantibus, ſpote inſinuaverit.

Porro & eo caſu valorem habebit hæc renunciatio, quando reus coram incompetente ſemel comparuerit, ibique omiſſa fori declinatoria exceptione, litem fuerit conteſtatus; iſta enim ante litisconteſtationem non oppoſita, amplius haud attenditur, l. 12. & 13. C. de except. O. P. S. V. & Rec. T. 9. §. 1. hæc vero ubi cœpta ibi & finienda eſt. l 30. ff. d. Judic. Cum enim partes conſentientes, vel privatum quendam, nullo magiſtratus munere fungentem, cauſæ ſuæ arbitrum & deciſorem eligere queant, haud dubium erit, eos multo magis judicem publica autoritate conſtitutum hac ratione adire, ipſique cognitionem ac deciſionem cauſæ committere poſſe, adhibitis tamen hiſce limitationibus: I) ut judex hic arbitrarius, illam in ſpecie jurisdiction[illegible]abeat, quæ in cauſa prorogata requiritur. Brunnem. ad l. 1. ff. d. Judic. n. 3. & ad l. 18. ff. d. Juriſd. n. 2. cum aliarum cauſarum cognitionem atque jurisdicundi facultatem, quam a principe conceſſam, arrogare ſibi nequeat; hinc ridiculum foret, ſi duo mercatores Lipſ. in cauſa quadam mercantili diſſidentes, Conſiſtorii Lipſ. cognitionem & arbitrium eligere vellent. IIda. reſtrictio eſt ut judex iſte prorogatus, terminos & poteſtatem arbitri ordinariam haud excedat, adeoque ab omnibus mediis violentis & compulſivis in perſonam ſibi non ſubjectam, v. g. citatione reali, incarceratione, actibus executoriali-

torialibus propria autoritate & absque competentis requisitione peragendis, abstineat. Competens autem judex suum hoc casu denegare haud potest auxilium, & si denegare velit, impetrato superioris mandato ad id præstandum adigi poterit.

Interea negandum non est, difficultates & protelationes, quas judex ordinarius in sistendo & mulctando contumace, in executione peragenda, nectere potest, rarissimum facere casum voluntariæ fori prorogationis, monente Carpz. in Proc. T. II. a. 1. n. 18. j. Titius ad Lauth. Obs. 134. nec facile in pragmaticis commentationibus reperies casum prorogatæ solo partium consensu jurisdictionis. Non potest sane ordinarius judex, eundem procedendi ordinem servans, in sui contemtum non referre, quando sibi subjecti, magistratus alieni utuntur judicio, quasi iste non eadem dexteritate justitiæ administrationem ipsis habiturus sit atque hic.

Forum quod quis ex contractu aut solutione destinata nanciscitur, ordinarium potius ac necessarium, quam prorogatum & voluntarium est, vid. B. Thomas. ad ff. T. de Jurisd. p. 43. Siquidem publicæ utilitatis causa utroque jure constitutum legitur, debitorem in loco contractus aut destinatæ solutionis præsentem, ejusdem judicis jurisdictioni esse debere obnoxium; ex qua singulari, utilissima, nostroque rerum publicarum statui haud repugnante Dispositione, generalis licentia publicum jurisdictionum ordinem privata quavis pactione turbandi ac confundendi, neutiquam poterit deduci atque tueri. j. Struv. S. J. C. Ex. IV. Th. 59.

Forum autem contractus dicitur, in quo contractus consummatus, aut scriptura desuper fuit confecta, l. 19. §. 2. ff. d. Judic. l. 17. C. d. fid. instr. nisi solutio in alium locum fuerit destinata, tum enim eo in loco contraxisse unusquisque intelligitur. l. 21. ff. d. Obl. & Act. In tali igitur foro reus præsens conveniri potest, etiamsi domicilium ibidem non habeat, C. 1. §. contrahentes.

hentes. de for. compet. in 6to. Hocce destinatæ solutionis forum dividi potest in *speciale*, quando solutio certo & speciali loco facienda, v. g. Lipsiæ, & *generale*, quando ubivis locorum, v. g. aller Orten wo der Debitor anzutreffen, promissa est cf. D. Franckens Inst. jur. cambial. Lib. 2. S. 7. Tit. 2 §. 2. Adeoque magistratus Saxonici, adversus debitores cambiales tali loco deprehensos, ad creditorum instantiam recte procedere queunt, ita ut nec opus sit speciali ad arrestum rescripto; ita enim Ord. Proc. S. rec. in App. §. 12. disponit: Daß einer jeden Obrigkeit, wo die Debitores ihr forum haben, oder NB. sonst nach Beschaffenheit der Umstände aus dem Wechsel-Briefe belanget werden können (quod scil. fieri potest in loco ubi cambium contractum, aut solutio promissa est) auch ohne vorher extrahirtes Wechsel-Rescript, dergestalt zu verfahren frenstehen solle ꝛc.

Quemadmodum vero Judices inferiores, Schrifftsassios & superiorum ordinum personas, citra specialem principis concessionem, in causis civilibus ad sua fora trahare nequeunt; ita nec in cambialibus adversus eos procedere queunt, sed rescripto arrestatorio a regimine Dresdensi, aut Curiis supremis tanquam illorum competentibus, impetrato opus est, vid. Dn. D. Siegel Tr. de Cautel. camb. C. 4. §. 20. Nihilosecius tamen Præfecto regio, una cum Senatu ampliss. Lipsiensi, rescriptum arrestatorium generale d. a. 1718. clementissime datum est, vi cujus etiam Schrifftsassios, Lipsiam nundinarum tempore adeuntes, citra peculiare rescriptum, arresto cambiali detinere possunt; cujus verba exhibet Dn. D. Dicœlius in Diss. d. Camb. trassat. §. 59. Adversus eos autem Schrifftsassios, qui extra nundinas accedunt, aut in ipsa civitate Lips. domicilium suum habent, sine dubio non nisi Curia provincialis suprema, arrestum cambiale decernere potest: Cum verba istius rescripti specialis, ultra expressam ejus rationem, nimine sint extendenda. Milites

quoque

quoque ob fori privilegium omni jure ipsis concessum, in causis quibusve personalibus, necessario coram regimine suo militari conveniendi sunt, adeoque vix crediderim, adversus eos in officio adhuc constitutos, (honeste enim dimissi, & quidem Officiarii superiores Mand. reg. d. a. 1722. vi commissionis generalis, ad Præfectorum cognitiones pertinent. vid. Dn. D. Krausii Tr. Syn. Proc. Sax. L. 2. C. 9. §. 6. & 7.) ab aliis magistratibus, absque speciali rescripto, cambiale arrestum posse decerni jg. B. Menck. ad ff. d. Judic. § 45. In genere hic notandum quod præter Vasallos, Schrifftsassii sint uel dignitarii, ut Consiliarii, principisque ministri ordinis superioris, etiam titulares; vel tantummodo Officiales, qui tantum officii alicujus administrationem absque peculiari dignitatis charactere habent, v. g. Præfecti, Amts-Schössere, Forst-Meisteer ꝛc. Hi deposito l. ademto officio, magistratui loci subjiciuntur, ubi deinceps commorantur; Illi vero forum privilegiatum perpetuo retinent, prouti quotidiana Observantia testis est. Cæterum sola nobilitas in Saxonia haud videtur efficere conditionem Schrifftsassicam, siquidem solis nobilibus absque muneris, aut feudi Schrifftsassici possessione aut investitura simultanea, consideratis, nullibi forum privilegiatum tribuitur, isti potius coram præfecto aut magistratu loci, ubi domicilium habent, conveniendi sunt. vid. Sächs. Ober-Hoff-Gerichts-Ordn. zu Leipzig Tit. wer vor das Ober-Hoff-Gericht mag geladen werden.

In genere quoque existimaverim, debitores extraneos, in foro contractus aut destinatæ solut. deprehensos, coram eo tantum judice istius loci esse conveniendos, quem agnoscere deberent, si in eo loco domicilium haberent; quando v. g. extranei cujusdam principis minister, aut Schrifftsassius, ad Lipsensis Curiæ circulos haud pertinens, contractum Lipsiæ celebravit, aut solutionem ibidem faciendam promisit, in hac civitate deprehensus, a debitore non coram Senatu aut Præfecto, sed Curia potius provinciali conveniendus erit, ne & hoc casu Schrifftsassiorum jura lædantur. Cæterum quoad Debitores peregrinos & alius reipubl. subditos, ex Obs. B. Titii ad Lauterb. Obs. 153. hoc præcipue considerandum, an in ea regione & provincia ubi ex contractu actio-

 nem

nem instituere vult creditor, immobilia aliave habeant bona, ne forte objecto & spe executionis cessante, inanis & frustranea evadat actio.

§. XI.

Neque silentio prætereunda acris illa DD. disceptio: an scil. Debitori obærato & solvendo haud existenti, hæreditatis sibi delatæ aut deferendæ, repudiandi renunciandive licentia, in noxam Creditorum sit concedenda? In tres potissimum partes discedunt interpretes Collegiaque juridica; sunt qui hæreditatis f. delatæ, f. speratæ renuntiationem indistincte admittunt; sunt alii qui hanc indulgentiam, ad hæreditatem saltem deferendam restringunt, ad delatam vero minime producendam esse statuunt; sunt denique quibus nec speratæ, nec delatæ hæreditatis renunciatio, debitori nominibus obruto, indulgenda videtur. Prior sententia innititur verbis dispositivis famosæ leg. 6. pr. & § sqq. ff. quæ in fraudem creditor. Altera ex observantia ac usu practico JCtorum Saxon. pendet. Ultimam vero æquitas juvat. Equidem altera, priori longe præferenda, ob æquiorem causam, qua huic præpollet, ast sequiorem sententiam æquitate non superat; Manifestum enim creditores fraudandi consilium, non modo in hæreditatis delatæ repudiatione cernitur, cum nil intersit, sive debitor bonorum partem directo alienet, sive lucrum sibi delatum, cujus acquisitio a solo ejus arbitrio pendet, repudiando perdat; verum etiam hæreditatis deferendæ renunciatio, non omnem fraudis reatum excludit, uti ex consequentibus patebit; hinc quod ad differentiam, delatam inter ac deferendam hæreditatem hucusque communiter receptam, in ea distinguendi fundamentum merito desiderari potest. Proinde tutius, pariter ac summis legum præceptis magis conforme erit, nullum inter delatæ ac speratæ hæreditatis repudiationem renunciationemve admittere discrimen, legem citatam 6. vero, ut æquitati, & legum patriarum argumentis repugnantem, minus attendere. Legis sententia hæc est: Debitor obæratus, qui non acquirit, fraudis expers censetur; Æquitas vero ac ratio sic statuit; Quicunque

que

que debitor sciens bona sua ad satisfaciendum creditoribus non esse suffectura, media ad satisfaciendum idonea studio negligit, a fraudis suspicione non est immunis; atqui dolosus decoctor, hæreditatem deferendam aut delatam repudians, tale medium respuit, ergo consilii fraudulenti vel maxime se reddit suspectum. Idque ex duplici causa, primo enim æs alienum fraudandi animo conflavit, postea mediis ad solvendum aptis renunciat, & eo ipso dum lucrum, quod Creditorum satisfactioni inservire posset, avertit impostor, iteratam Creditoribus læsionem molitur. Certe si debitorem qui acquirenda repudiat, a fraudandi animo immunem dicere velis, talem supponas necesse est, qui eo tempore quo juribus acquirendi renunciat, fraudem in Creditores nondum admisit, atque tot tantisque nondum obrutus est nominibus, quibus solvendis est impar; Cum vero semel damnosus creditoribus fuerit debitor atque malus, tum quoque talis præsumitur, cum in eodem genere delicti, novo scilicet damno iis infligendo versetur. Sane decoctor dolosus, & fur, imprimis jxt. Mand. Reg. adversus Bancoruptores §. 12. v. fände sich aber ꝛc. pari passu censentur; prouti igitur fur, etiamsi res ablata casu perierit, semper in mora esse dicitur; ita decoctor, semper est in reatu fraudis, sive de bonis quicquam diminuat, sive aliquid non acquirat, seu bona futura ex quibus damnum dolo datum resarciri posset in antecessum sponte repudiet. arg. l. f ff. de Condict. furt. Nec quicquam movet communis illa ac putativa, delatam inter ac speratam hæreditatem differentia, ejusque vulgo ablata ratio: hæreditatem nimirum deferendam ab incerto eventu pendere, delatam vero jus certum ac præsens constituere, unde illius renunciationem facilius concedendam esse statuunt. Verum enim vero, quilibet perspicit, hancce distinctionem haud tollere læsionem ac dolum renunciantis, sufficit jamjam existere jus succedendi & acquirendi conditionale; sufficit existere posse casum futuræ delationis atque successionis, quo jure retento, creditoribus aliquando satisfieri poterat; sufficit ipsis creditoribus, maxime hypothecariis, vi moti concursus, quævis debitoris bona, præsentia æque ac futura,

 jura

jura tam perfecte quam imperfecte quæsita obligata esse, arg. O. P. S. V. Tit. 51. §. 8. & Tit. 48. §. 1. sufficit denique & leges & æquitatem creditoribus deceptione læsis potius, quam debitori doloso ac decipienti favere; indeque evenit, Summum provocat. Tribunal, quod Dresdæ est, hanc ipsam sententiam, ut æquissimam in Concursu Creditorum George Wagners in Chemnitz ꝛc. Mens. Febr. 1724. iterumque in Concurs. Cred. Gottfried Winklers in Leipzig pronunciando secutum esse Mens. Mart. 1726. eamve, interposita Leuterat, postea confirmasse. Indubitati cæterum juris est, fiscum si inter creditores concurrat, etiam ea quæ a debitore non acquisita aut repudiata sunt, revocare posse. p. l. 45. ff. d. jur. fisc. ubi expressa hujus dispositionis ratio, quo scil. omnis debitoris fraus puniatur, tanquam generalis, ea quæ hucusque dicta sunt, satis confirmat.

§. XII.

Progredimur denique ad III. renunciationis requisitum, quo scil. ista legibus omnino conformis esse, hinc citra fraudem legis prohibitivæ fieri debet. §. 7. Quæcunque igitur renunciatio legibus prohibitivis adversatur, adeoque si effectum sortiretur, mali facinoris causa foret, nullo valore erit dignanda. Lex autem hic attendenda venit tum naturalis, tum civilis, ita ut ex illius statim præceptis, renunciatio bonis moribus contraria, quæ scil. turpem continet causam, aut contra decus ac honestatem publicam est concepta, maxime cum delinquendi occasionem præbeat, prohibita ac invalida censeatur, l. 27. §. 4. ff. l. 6. & l. f. C. d. pact. quo & pertinent ea facta, quæ licet non directo, per consequentiam tamen, & secutura facile aliorum imitatione, Reipubl. detrimentum gignere solent. Quædam enim prohibentur, quia per se mala sunt, ut furtum, adulterium &c. quædam vero ex causa, non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter & multum, ex his mala seqvuntur: sunt verba Cap. 26. X. d. jurej. Atque huc refert. l. 15. ff. de condit. instit. omnia facta quæ lædunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & in genere contra bonos mores fiunt, ea enim nec facere nos posse credendum. Ita valore destituitur renunciatio legis Commissoriæ, l. f. C. d. pact. pign.

pign. it. usurariæ pravitatis & anatocismi exceptionis, vid. Carpz. qu. Crim. 92. n. 44. Brunnem. ad l. 26. ff. d. Cond. indeb. Sic nulla pactione effici potest, ne dolus futurus præstetur; l. 27. §. 3. d. pact. l. 1. §. 7. depos. l. 23. ff. d. R. I. alia exempla suppeditant l. 9. ff. d. Condit. instit. l. 5. §. 1. d. pact. dotal. l. 26. & 27. d. V. O. l. 35. §. 1. eod l. 14 §. 1. ff. sol. matr. C. 25. v. illud autem X. d. jurej. Caus. 22. qu. 4. Dolo autem præterito, cujus notitiam habet læsus, volens non prohibetur renunciare, d. l. 27. §. 4. ff. d. pact. Stryck. C. C. S. 1. C. 4. §. 10. Servanda quoque ejuscemodi renunciatio, si uterque contrahentium in pari versetur turpitudine, ubi id quod hoc modo alteri remissum aut donatum est, repeti nequit, licet tale promissum, nondum exsolutum, jure exigi haud possit; p. l. 3. 4. & 8. ff. d. cond. ob turpem l. inj. caus. Ita v. c. stuprata quæ ante coitum stupratori dotationem postea sibi faciendam expresse remisit, eam deinde sub renunciationis contra bonos mores factæ prætextu, rursus petere vix poterit, cum turpitudinem, quam in se probavit, in illo improbare nequeat, adeoque id, quod correo turpitudinis vere jam donavit, neutiquam exigere possit, d. ll. j. l. 47. ff. sol. matrim. Dissent. equidem hoc in casu illustr. Dn. de Berger in Oec. Jur. p. 825. in fin. ubi, nihil obstante tali pacto, stupratori dotationem incumbere, adstruit, addita hac unica ratione, quoniam ejusmodi pactum ex impetu amoris initum censeatur. Sed posito, impetum amoris huic pacto ansam dedisse, qua ratione talis impetus tanquam illicitus & reprobatus, stupratæ patrocinari poterit? cum potius constet, quod affectionis gratia, neque honestæ neque inhonestæ donationes sint prohibitæ; l. 5. ff. d. donat. accedit quod obligatio ad dotandum, interesse privatum ac commodum stupratæ tantum concernat, atque in compensationem injuriæ per stuprum ipsi illatæ, stupratori incumbat, Cz quæst. 68. n. 87. & 88. Titius in Spec. Jur. Eccl. L. 4. C. 5. § 10. Beyer ad l. d. publ. lud. pos. 41. Not. y. quid igitur obstat, quo minus stuprata, huic dotationis lucro, in suæ solius favorem introducto, valide renunciare possit? Cœterum renunciatio bonis moribus & legis prohibitivæ sanctionibus contraria, nec juramento confirmata valet, sed

 sine

ſine perjurii periculo, ab ea recedere licet, C. 58. d. R. I. in 6to Cauſ. 22. qu. 4. c. 8. Nov. 51. pr. ita enim imperator Juſtinianus in d. Nov. *bujusmodi*, inquit, *transgreſſiones, magis placent deo, quam jurisjurandi obſervationes; non enim, ſi quis ab aliquo jusjurandum acceperit: quia occidat forſitan, aut adulterabitur, aut aliquid aget tale illicitum: oportet ſervare jusjurandum, utpote cum ſit ita turpe, & illicitum & ad perditionem ducens.*

§. XIII.

Pacta hæreditatis renunciativa, quæ ſuper hæreditate omittenda ineuntur, Jure civil. reprobata ac invalida eſſe, ex l. f. ff. d. Suis & legit. hær. conſtat, ſive de propria paciſcentium, ſive de tertii alicujus hæreditate repudianda agatur, l. 15. & l. f. C. d. pact. Speciatim vero quod ad hæc, ea, niſi tertius ille conſenſum ſuum præbeat, in eoque perſiſtat, aut plane incertus atque innominatus ſit, neque hodiernis moribus alicujus momenti eſſe a plerisque cenſentur, Beyer ad J. d. Teſtam. ord. poſ. 6. Stryck. d. 8. ab. J. Diſſ. 8. c. 2. §. 7. ſqq. Ratio enim legis, quod ejusmodi pactiones, captandæ mortis votum contineant, triſtisſimique ac periculoſi eventus ſint, hinc bonis moribus contrariæ videantur, æquitatis ſpeciem haud exiguam præ ſe ferre creditur, Carpz. 2. C. 35. D. 17. n. 8. ill. de Berger in Oec. Jur. p. 482. Not. 1. Aſt enim vero, quod captandæ mortis votum attinet, iſtud ſane non ipſi ſemper pacto neceſſario ineſt, ſed ex vitio ſaltem accidentali paciſcentium proficiſcitur, quin & tertio licet conſentiente, eo magis adeſſe poteſt, quo certior hæreditatis captandæ ſpes adeſt; accedit quod tertio ad conſentiendum haud requiſito, vix quicquam præjudicii inde contingat, quippe qui liberam bonorum ſuorum retinet diſpoſitionem, imo triſtes illi & periculoſi eventus qui ideo metuuntur, cuicunque etiam teſtatori & mortis cauſa Donatori, quando hæres, fideicommiſſarius, legatarius aut donatarius, lucrum ſibi exciturum fuerit compertus, imminere poſſunt, quis vero ejusmodi donationes aut teſtamenta eam ob cauſam invalida pronunciabit? Nulla igitur moralis tur-

turpitudo, nihil rationi naturali adversum hic reperitur, unde nec dubium, quin consuetudine probata, hujuscemodi pactis, efficacia ac virtus sua merito sit relinquenda; Stryck. d. S. a. J. Diss. 8. C. 12. §. 36. sqq. & in Us. mod. ff. d. pact. §. 15. imo si juramentum forte accesserit, tale pactum, salva conscientia a renunciante deseri vix possit, Stryck. d. C. C. S. 1. c. 3. §. 27. Brunnemm. ad l. f. C. d. pact. n. 16. sqq. Illa itidem pacta super alterius paciscentium futura & nondum delata hæreditate (delatæ enim renunciatio, quæ proprie repudiatio dicitur, etiam sine juramento subsistit, p. l. 95. ff. d acquir. hær. Stryck. de S. a. J. Diss. 8. C. 10. §. 54.) omittenda ineuntur, si juramento sint firmata, ex jur. Canonici, scil. C. 2. d. pact. in 6to, dispositione, & hodie valida rataque habentur, Carpz. P. 2. C. 35. D. 6. n. 4. Civilis enim legis prohibitionem si spectes, non alia quam hæc subesse videtur ratio: quod scil. hæreditatis consequendæ modi, non nisi lex & testamentum ibidem sint constituti, Cz. c. l. Def. 17. n. 3. Struv. Exerc. 6. th. 44. unde & in ipsa lege final. ff. d. suis & legit. hær. dicitur: privatorum cautionem legum autorite non censeri. Quæ tamen ratio, cum Romanorum subtilitatibus sit propria, hodiernis moribus, quæ naturalem magis simplicitatem sequuntur, merito reprobatur, unde & juris Canon. dispositionem hoc in casu sequimur, imo in multis provinciis etiam injuratam renunciationem valere testantur, Mev. p. 3. Decis. 270. Lyncker. Dec. 1414. Dn. de Wernher in Suppl. ad Obs. for. Part. 2. Obs. 430. Sane ad Saxonum leges quod attinet, ibi simplex tantum renunciatio coram judice aut testibus facta subsistit, Land-R. L. 1. art. 13. huic tamen dispositioni postea per C. El. 35. P. 2. qua filiam, paternæ hæreditati renunciantem, derogatum fuit, in qua ut juramentum accedat, necesse est. Quamvis autem in d. Const. saltem filiæ renunciantis mentionem fecerit Llator, adeoque ipsius voluntatem ad reliquas etiam fœminas generaliter extendere, juris rationi vix congruum videatur, Dn. de Berger in Oec. J. p. 485. Not. 5. Communis tamen DD. opinio, usualem & extensivam sequitur interpretationem, ita ut tutius omnino sit, in fœminarum hujuscemodi renunciationibus,

nibus, indiſtinctè jusjurandum adhiberi, Carpz. P. 2. C. 35. D. 7. Stryck. in C. C. S. 3. C. 3. §. 12. Dn. de Berger. c. l.

§. XIV.

Efficacia porro deſtituitur Jure civili Ceſſionis bonorum renunciatio, ubi detentio debitorum in carcere & ſervitute, quam hujus beneficii introductio per l. 1. C. qui bon. ced. avertit, erat prohibita, l. 8. C. d. T. l. 12. C. d. Obl & Act. ibique Gothofred. Not. a. Jure tamen Saxon. uſuque multorum locorum, ubi ad carcerem obligatio valet, imo ipſa in debitorem, ſolvendo haud exiſtentem, incarceratio ſtatuta eſt, validam plærique dicunt hanc renunciationem, Stryck. d. C. C. S. 2. c. 1. §. 39. Schilter Exercit. ad ff. 46. th. 6. B. Menck. ad ff. T. de Ceſſ. bon. §. 3. cf. C. El. Sax. 21. & 22. P. 2. Quoad terras in ſpecie Saxonicas, imminente aut ſuborto Creditorum Concurſu, debitoris obærati incarceratio, tum demum locum invenit, quando ſpatium ſecuritatis, Mandato reg. electoral. de Bancorupt. §. 4. conceſſum, elapſum & amicabilis compoſitio inter creditores tentata, fruſtranea extitit. Competentiæ quoque beneficio, huic affini, tam Saxonico quam civili Jure, ob generalitatem l. 29. C. d. pact. valide renunciari poſſe non dubitandum, niſi alicui ob reverentiam aut ſanguinis nexum, ut patri, marito &c. datum ſit, l. 14. §. 1. ff. ſol. matr. ibi enim talis renuntiatio bonis moribus contraria dicitur, unde ad alias perſonas, ut ſocium, donatorem &c. hæc prohibitio extendi nequit. Carpz. P. 1. C. 32. D. 19. Stryck. in Diſſ. de jure Reverent. ejusque effectu Spec. 3. n. 2. Barth. in Hodog. For. Cap. 3. §. 28. not. a. Id præterea monendum, beneficii competentiæ renunciationem licet ab initio validam, ex poſtfacto tamen, orto ſcil. Creditorum ad renunciantis bona concurſu, ſuum perdere valorem, eo quod ex particulari negotio, judicium & cauſa univerſalis nunc facta, ubi non ſingulorum, ſed totius Creditorum univerſitatis jura & commoda conſiderantur, a. l. 7. §. 1. ff quod cuj. univ. noc. adeo ut omnium creditorum utilitas, unius alteriusve particulari ſaltem lucro, omnino ſit anteponenda. Atque huic prorſus funda-

fundamento innititur dispositio Saxonica §phi 4. des Bancorottier-Mandats, ubi Potentissimus expresse statuit: incarcerationem debitoris cambialis, arresto nondum detenti, etiamsi huic securitati in cambio renunciaverit, nihilominus per aliquod temporis spatium suspendendam esse, eo magis, quo facilius universi concursus emolumentum, hac levi indulgentia promoveretur. Hoc igitur argumento, de communi Concursus commodo, particulari unius lucro præferendo, & illam de competentiæ beneficio sententiam stabilire licebit, cum utrique in casu rationis paritas deprehendatur, imo & pristinæ hujus beneficii renuntiationi tacita hæc inesse videatur conditio: si in eodem statu & causa permanserit obligatio debitoris, per l. 38. pr. ff. de Solut. quæ tamen, uti dictum, concursu moto, aliam longe induit naturam, antea enim solo cum debitore creditori res erat, jam vero pluribus concurrentibus creditoribus, totius quoque universitatis juribus sese ut accommodet, necesse est; eamque hac de re sententiam pronunciando amplexam fuisse Fac. Jur. Lips. M. April. 1726. testatur B. Menck. in ultimo programmate ad exercit. disputat. Gymnasii polem. conscripto, quo dictas rationes pluribus exposuit, quibus addimus: quod prouti debitoribus dolo culpave lapsis, hoc beneficium plane negatur in O. P. S. R. Tit. final. §. 3. ita reliquis qui vitio fortunæ ad incitas devenerunt, non attenta renunciatione, ex æquitate & misericordia istud merito sit relinquendum. c. l.

§. XV.

Cum renunciatio, ut actus moralis, legibus undique confirmis fieri debeat; §. 12. civiles autem leges peculiares ob rationes, uni alterive negotio peragendo, certas quandoque solennitates præfiniverint; hinc & in renuntiatione valida, earundem omnino habenda est ratio. Eandem vero solennitatem quæ ad principale negotium requiritur, & in accedente renunciatione adhiberi necesse est. vid. supra §. 3. Facile hinc patet, quid de renunciatione beneficii Curatoris a fœmina contrahente facta, judicandum sit, de cujus valore vel verbum facere piget,

 cum

cum totius principalis negotii validitas ex Curatoris auctoritate pendeat.

Ita omnino valore destituitur pactum uxoris cum marito non interveniente Curatoris autoritate initum, quo portionis statutariæ lucro renunciavit. Dissentit equidem Carpzov. P. 3. C. 7. D. 15. putativa hac ratione innixus: quia scil. uxor hoc casu non juri perfecte quæsito, sed lucro tantum futuro renunciaret. Verum enim vero satis lubrica videtur hæc distinctio, sufficit enim jus ad istud lucrum consequendum, certum ac in præsenti quæsitum esse, ejusque abdicatione uxoris aliquando successuræ conditionem maxime deteriorem reddi. Summa legum Saxonicarum ratio, qua uxorum conventionibus, Curatoris adhibendi necessitatem præfiniunt, in eo maxime vertitur; ne amore aut reverentia maritali inductæ, jurium atque bonorum suorum jacturam facile incurrant; unde in Decis. El. 24. expresse cavetur: in contractibus uxorum cum maritis, aut in commodum eorundem celebratis, alium omnino Curatorem esse adhibendum, vid. Philipp. ad. d. Dec. Obs. 6. quod & ipse Carpzovius ad Const. El. 15. P. 2. Def. 23. jam docuit. Neque ullum discrimen inter bona jurave uxoris præsentia atque futura, certa spe radicata, constitutum legitur; sufficit uxorem utroque casu, sive præsens, sive futurum jus amittat, æquale detrimentum incurrere posse. Accedit, quod nec donationem remuneratoriam ab uxore sine Curatoris consensu, marito factam, validam statuat Carpzovius P. 2. C. 13. Def. 5. qui igitur talem renunciationem, rem maximi præjudicii, quamque donationis naturam habere ait l. 1. ff. d. transact. validam potuit pronunciare? Nullius certe valoris æstimanda venit, ni & salutaria curatoris consilia, uxori & portionis suæ quantitatem, & insignem ex renunciatione venientem jacturam ob oculos ponentia accesserit; quam quidem sententiam Responso Fac. jurid. Vitteb. confirmat ill. Dn. de Berger in Oec. Jur. p. m. 471. Not. 4. eamque & Ampliss. Fac. Jur. Lips. M. Febr. 1725. placuisse, testatur sequens a Consult ss. Dne. D. Kæstnero nobis communicatum Responsum: Dennoch aber und dieweil das Eheweib, der Erbschafft und aller ihrer weiblichen Gerechtigkeiten daran sich begeben, und

Der-

vergleichen bedenckliche renunciation und actus, daher der renunciirenden Weibes-Person ein nicht geringes præjudiz erwachsen kan, ohne Beyseyn eines Curatoris und dessen Authorisirung nicht verrichtet werden mag, vielmehr wenn solches ohne Beyseyn des Vormunden geschehen, vor null und nichtig zu achten; So ist diesem ungeachtet A. L hinterlassene Wittibe, aus ihres Ehemannes Verlassenschafft, portionem statutariam annoch zu fordern wohl befugt.

Ita porro Donator, donationem 500. solidos excedentem. (quorum quilibet Aurei Hungarici f. Ducati, scil. 2. Rthlr. 18. Gr. pretio constat, a. P. 2. C. El. 14. & 12. uti pron. Scab. Lipf. in cauf. J. C. R. Credit-Wesen bettl. Menf. Oct. 1731.) judicialiter insinuandam curet, atque huic solennitati, sine qua totus actus ipso jure est nullus, renunciare nequit. Stryck. d. C. C. S. 3. c. 9. §. 5. Et quanquam accedente jurejurando, ex principiis Jur. Canon. omnino servanda sit hæc renunciatio; vid. illustr. Dn. de Boehmer in Jur. Eccl. Protest. L. 2. T. 24. Stryck. c. l. attamen in Saxonia El. etiam jurijurando hoc casu valor denegatur per Decis. El. 26. Idem dicendum de solennitatibus in testamenti confectione adhibendis, l. 31. C. d. Testam. l. 55. ff. d. legat. ibique Gothofred.

§. XVI.

Validitate porro destituitur renunciatio l. f. C. d. revoc. donat. a donatore facta, Carpz. Dec. 123. n. 5. Stryck. d. C. C. S. 3. C. 9. §. 7. Schœffer Synops. jur. d. Donat. in fin. Communis tamen ratio, quia nimirum hoc casu donatario delinquendi occasio præberetur, mihi vix calculum mereri videtur, ordinaria enim via, remedium scil. actionis injuriarum & delationis judicialis donanti adhuc suppetit, vi cujus ingratitudinis crimen vindicare potest. Mihi potius hujus rei decisio ex regula supra §. 3. præstructa, qua renunciationem accessoriam, principali contrahentium intentioni repugnantem, invalidam & quasi non adjectam haberi monstravimus, petenda videtur. Scil. donatio simplex (de remuneratoria enim sermo non est, quippe quæ ob ingratitudinem revocari nequit, B. Menck. ad ff. d. Donat §. 18.) ea mente in aliquem confertur, ut donantis benignam liberali-

 tatem

tatem, grato animo agnoſcat ac proſequatur; magis enim collata liberalitas ad gratitudinem inclinare, quam ad inſolentiam erigere deberet donatarium; l. 1. C. d. rev. don. poſtea vero, dum neglecto hoc pietatis officio, facinus a l. f. C. d. T. notatum in donantem admittit, ceſſante hujus intentione, ipſo quoque jure talis benefacti indignum ſe reddit, ideoque non obſtante renunciatione, quæ tacitam conditionem: ſi gratus extiterit donatarius, continere præſumitur, munere collato, communi JCtorum applauſu, a donante iterum privari poteſt. Verum enim vero juramenti adjectionem & hoc caſu renunciationem validam & donationem irrevocabilem efficere, cum Carpz. Deciſ. 123. n. 14. ac Brunnem. ad d. l. f. C. d. rev. don. autumamus, quanquam aliis, uti Schœpffero in Synopſ. Jur. d. Donat. in fin. ſuſpecta hæc videatur ſententia, ob vulgarem ſupra adductam rationem, quæ tamen jam exploſa fuit, cum occaſio delinquendi, etiam non facta Donatione donatario exiſtere, ipſum vero delictum alia adhuc via quam donati revocatione coerceri poſſit, adeo ut jusjurandum ex juris Canon. diſpoſitione hic omnino ſit ſervandum.

§. XVII.

Obſervatis itaque tribus hucusque evolutis regulis, non dubium, quin libera cuilibet ex l. famoſa 29. C. d. Pact. & l. 41. ff. d. Minor. juri pro ſe introducto renunciandi competat facultas, atque ad ſemel renunciata amplius non detur regreſſus, l. 41. § 9. ff. d. ædil. ed. Cœterum vero ſtrictiſſimæ interpretationis eſſe dicitur renunciatio, adeo ut a perſona ad perſonam non trahatur, nec a cauſa ad cauſam extendatur, l. 21. C. ad SCtum Vellej. l. 31. C. d. Transact. Dalner. Tr. de Renunciat. C. 1. §. 55. Lyncker. Deciſ. 435. imo nec præſumatur neque ex actu proximo, ſed probanda evidenter, l. 35 §. 2 C. d. inoff. Teſt. cum nemo adeo reſupinus ſit, ut pecunias ſuas facile jactet, l. 25. ff. d. probat. nec ulla ratio veriſimile reddat ut quisquam beneficium ſuum facile ſine magna cauſa ſua ſponte reſignet, Cap. 5. X. de renunc. Inde DD. ex l. all. 35. §. 2. C. d. inoff. Teſt. concludunt, renunciationem hæreditatis generalem, ideo non excludere

dere legitimæ aut dotis congruæ petitionem, cum generalis renunciatio, specialia haud tollat privilegia, a l. 4. §. 4. ff. si quis caut. Richter Decis. 69. n. 15. Brunnem. ad l. 35. §. 2. C. d. inoff. Test. Struv. JPR. R. G. L. 2. T. 34. §. 5. nisi juramenti accessio, specialis hujus beneficii usum prohibeat, Carpz. P. 2. C. 35. D. 16. Brunnem. all. l. n. 18. aut speciatim quoque legitimæ fuerit renunciatum.

§. XVIII.

Verum enim vero, sive jurato sive injurato, (modo loci consuetudo, ut Saxonum mores in filiis, id permittat) sive generaliter hæreditati, sive speciatim quoque legitimæ renuntiatum fuerit, ego nunquam hujus petitionem locum habere posse existimaverim; ratio enim adversa, quod scil. hæreditatis renuntiatio generalis & odiosa, hinc restringenda potius quam extendenda videatur, hoc casu, ubi tot diversimoda, de quibus renuncians probabiliter non cogitasset, haud concurrunt jura, vix stringit, eaque hic admissa, etiam exhæredato & illi quem pater ab hæreditate sua in genere justo modo exclusit, legitimæ petitio adhuc foret concedenda, cum non speciatim ab hac, sed generaliter saltem ab hæreditate fuerit exclusus, prætereaque magis odiosa sit exheredatio, ipsa hæreditatis renuntiatione sponte suscepta; quem vero jurisperitorum latet, talem exhæredatum nec minimam legitimæ particulam sibi vindicare posse? qui enim jus succedendi ab intestato amisit, ille nec ad legitimæ petitionem admittendus est, Brunnem. ad l. 8. C. d. inoff. Test. n. 3. Cumque hæreditas jus quoddam universale & legitima pars ejus dicatur l. 62. ff. d. Reg. Jur. l. 6. C. d. inoff. T. in toto vero partem contineri l. 113. ff. d. R. J. & generalibus specialia semper inesse l. 147. ff. eod. nemo sit qui ignoret, apodictica sane inde nascitur veritas, filium qui universæ patris hæreditati renunciavit, nec tertiam vel quartem ejus partem petere posse, vid. Stryck. de Success. ab Int. Diss. 8. Cap. 10. n. 62. & 63. Ludovici ad ff. de Testam. §. 6. Certe comunis objectio L. 35. §. 2. C. d. inoff. test. huc parum

 facit,

facit, ibi enim dicitur: Filium, quamvis legatum infra legitimam quantitatem, a patre sibi relictum, post ejus mortem acceperit, nihilosecius ejus, quod legitimæ deest supplementum adhuc petere posse, cum nulla, ne quidem tacita, hic intercedat renunciatio; quis autem maximam hujus, ab illo nostro casu, non perspicit diversitatem, cum hic nulla plane, ibi vero expressa renunciatio adsit; & miror, dissentientes, plerosque ac inter eos Brunnem. ad d. l. 35. n. 18. filiam hæreditati jurato renunciantem a legitimæ quidem petitione excludere, aliis vero simpliciter renunciantibus eandem adhuc concedere; cum tamen ex supra dictis pateat, simplicem hæreditatis renunciationem, iis in locis ubi recepta, (ut in Saxonia in filiis) idem operari ac juratam, Carpz. P. 2. C. 35. D. 8. proinde eadem utroque casu militet ratio, sive jurato, sive absque juramento renunciatum fuerit, indeque salva maneat sententia: eum, qui ab universa hæreditate sese abdicavit, nec ad legitimæ portionis petitionem posthac admitti. cf. Giphan. de renunciat. Cap. 6. pag. 50.

§. XIX.

Hucusque dicta, ad legitimam saltem restringenda, non dotis petitionem proferenda esse, facile patet, dos enim, cum vivo adhuc patre peti queat, paternæ hæreditatis pars dici non potest, Giphan. c. l. pag. 47. nec in ea successio est, Berl. P. 2. C. 43. n. 18. sed filia etiam successionis incapax eandem consequitur l. un. §. 11. C. d. rei ux. act. quin & a legitima, quæ ex alio plane capite debetur, valde discrepat, Kellenbenz d. renunciat. Success. Qu. 2. n. 41. unde non obstante generali filiæ renuntiatione, salva ac integra ipsi dotis petitio manet, arg. Cap. 2. d. pact. in 6to. Mævius ad Jus Lub. P. 2. T. 2. art. 34. n. 23. Gallerat de renunciat. T. 2. Cent. 1. Renunc. 51. n. 2 add. l. 11. ff. d. inoff. Testam. ibique Gothofred. Eorum tamen sententiæ, qui, dote ab initio non constituta, nullam statim dicunt renunciationem, subscribere haud possumus; cum filiæ dotatio nullibi ad essentialia hujus renunciationis requiratur, sufficit dein adhuc dotem peti posse; Stryck. de S. a. J. Diff. 8. C. 10. n. 24. Giphan. d. l. C. 2. pag. 53. Ludovici ad ff. de Testam. §. 6. Ita porro nec filiæ

aliisve

aliisve cognatis, hoc casu, rerum utensilium successio in Saxon. deneganda, Stryck. d. l. §. 70. Carpz. d. donat. Gerad. th. 5. n. 26. quippe quæ non jure hæreditario, sed ex legis special. privilegio hisce personis deferuntur; Carpz. P. 2. C. 14. D. 1. n. 2. & P. 3. C. 11. D. 1. n. 3. id quod etiam de rebus expeditoris asserendum, utræquæ enim quadam juris æqualitate sibi invicem respondent, & quicquid juris est in gerada respectu cognatorum, idem quoque obtinet in rebus Hergeweticis respectu agnatorum. id. P. 3. C. 14. d 26. n. 2. & P. 3. C. 11. D. 9. n. 7.

§. XX.

Cœterum doti valide renunciare posse, eleganter deduxit Bodinus in Differt. de renunciat. dotis facta, § 6. sqq. æque ac legitimæ, tanquam juris in favorem liberorum solum introducti, a. l. 31. §. 4. ff. d. inoff. Testam. l. 35. C. eod. Mev. p. 5. Dec. 283. n. 7. Stryck d. l. C. 10. n 52. modo ea sit liberorum cond tio, ut alimentis sibi honesto modo comparandis sufficiant, quippe quibus nequidem ad alimenta amplius obstringuntur parentes, l 5. §. 7. ff. d. agnosc. & al. lib. maxime si inertia aut laborum fastidio depravati otiove corrupti, semetipsos propriæ utilitatis quærendæ reddant inhabiles, hi namque iis, quos in publicum quæstum improba mendicitas vocat, similes existunt, proinde, si integritas corporis & robur annorum adsit, auxilii paterni indignos se efficiunt, vid. l. un. C. d. Mendicant. valid. secus igitur si egestate aut valetudine pressi, semetipsos exhibere non valeant. d. l. 5. §. 7. j. l. 4. ff. eod. Stryck. c. l. n. 60.

§. XXI.

Id tamen stricta renunciationis interpretatio operatur, ut filius paternæ hæreditati renuncians, a fratris sororisve hæreditate haud excludatur, etiamsi non nisi bona paterna in ea repeiantur. Gail. L. 2. O. 148. n. 12. Carpz. P. 2. C. 35. D. 15. Stryck. d. C. C. Sect. 3. C. 3. §. 15. Renunciatio enim ad illas tantum res aut personas, quibus renuncians consensum suum accommodavit, coarctanda; l. 21. C. ad SCtum. Vellej. ibique Gothofred. lit.

 m. hæ-

m. hæreditas autem patris a fratre semel adita non amplius dicitur patris hæreditas, sed fratris proprium patrimonium, Carpz. d. l. n. 6. Cumque omnis renunciatio, cum clausula: rebus sic stantibus, facta intelligatur, & novo statu s. causa emergente, mens ac intentio renunciantis cesset, a. l. 38. pr. ff. d. Solut. Carpz. P. 2. C. 35. D. 23 etiamsi jusjurandum accesserit, id enim beneficio ex nova causa delato, quo minus id denuo acceptari queat, minime obstare dicitur in Cap. 2. X. d. renunciat. conf. supra §. 3. Ergo & hoc casu filius, quando pater, cujus hereditatem ante abdicaverat, jus sibi ex pacto quæsitum remittit, filiumque denuo hæredem instituit, defuncto patre ejus hæreditatem adire non prohibetur, modo non simul fratribus l. agnatis acceptantibus facta fuerit renuntiatio. Struv. Ex. 38. Th. 50. Stryck. d. Succ. a. Int. Diff. 8, c. 10. §. 108. B. Ludovici ad ff. d. Testam. §. 6.

§. XXII.

Quotiescunque igitur, de alia quadam diversaque renunciantis mente ac intentione, probabilia adhuc suppetunt argumenta, toties minime fingenda erit renunciatio, aut ejus, si vere facta, extensio facile admittenda; neque enim hic, ut supra §. 19. monitum, a specie aut actu expresso, ad actum speciemve non expressam valet consequentia, etiamsi quædam rationis deprehendatur paritas. Illstre exemplum præbet l. 7. §. f. ff. d. SCto. Maced. quæ d. SCtum cessare statuit, si paterfamilias factus filius solverit partem debiti antea contracti, nec solutum repeti posse. An vero in totum cessabit SCtum, prouti Zoesius, Brunnem. Lauterb. Hoppius aliique autumant? minime, sed pro ea tantum parte, quam filius persolvit, cujus non habet repetitionem, d. l. ex parte autem residui, nisi & hujus solutionem spoponderit, integrum omnino hoc manet privilegium, Gothofred. ad. d. l. lit. b). Schilter. Exerc. 27. th. 72. sqq. Beyer ad ff. d. SCto. Maced. pos. ult Not. g) & omnino Berger in Resol. Lauterb. d. T. qu. 5. ubi dissentium argumenta solide refellit. Nobis interim maxime incongrua præ ceteris videtur Hoppi dissentientis ratio, quam

quam in Comment. ad Inst. L. 4. T. 7. ad §. 7. verb. Suæ potestat. esse &c. apponit: quia enim, inquit, pars non est, nisi totius, inde quicunque partem solvit, totum debitum agnovisse videtur. Quis autem non perspicit, hanc assertionem, ubi a particulari concludit ad universale, regulis logicis, vel cuivis tyroni notissimis, quam maxime repugnare? Eandem ob rationem l. 9. pr. ff. d. T. ei, qui pater familias factus, rem pignori pro mutuo ante contracto, dederit, SCti. Maced. exceptionem usque ad pignoris tantummodo quantitatem denegat. Aliud exemplum in l. 3. ff. d. pactis, ubi decisum legitur: Creditorem, qui debitori suo pignus ab eo acceptum reddiderit, ideo debitum suum remisisse non censeri, nisi specialiter contrarium actum esse probetur. Ita ille qui e duobus servitutibus, in alterius prædio sibi constitutis, unam domino remisit, alteram, licet nexu & cognatione quadam priori junctam, nihilosecius salvam habet, l. 21. ff. d. Serv. U. P. l. 20. d. Serv. P. R. ubi exempla. Sic Modestinus in l. 23. ff. d. donat. respondit: creditorem futuri temporis usuras remittere & minuere pacto posse, nec in ea donatione ex summa quantitatis vel sortis aliquid vitii incurrere. Quemadmodem nec ille, qui sortem sine protestatione a debitore acceptavit, ab usurarum ex stipulatu sibi debitarum petitione posthac excluditur, Carpz. P. 2. C. 30. D. 13. Mev. P. 1. Dec. 219. n. 1. B. Menck. ad ff. d. Usur. §. 17. Denique & huc pertinet notabilis ille casus a Magnif. Dno. D. Rivino in Dissert. de Pactis dotalibus, in quantum statutis derogent l. minus, Lips. Ao. 1723. hab. una cum responsis Collegiorum sibi ipsis contradicentium, propositus: an scil. a marito cui in pactis dotalibus certa pecuniæ summa dotis loco constituta & post mortem uxoris retinenda, hisce verbis: Daß ihme, dem Ehemanne, sothanes constituirte Ehe-Geld an 4000. Rthaler., wenn die Braut vor ihm mit Tode abgehen würde, alleine verbleiben, und er nichts davon heraus zu geben schuldig seyn solle rc. adscripta fuit, tacitam successionis mobiliaris Saxonicæ renunciationem factam fuisse præsumendum? quod jure meritoque negavit laudatus Dominus Autor, eo quod portionis statutariæ re-

 nun-

nunciatio haud præsumatur, quippe quæ similem cum legitima naturam haberet, adeoque & in hac privilegiata successione, expressa & sufficiens paciscentis declaratio & æque ac in legitimæ abdicatione, ex mente quidem laudati Domini Autoris, specialis renunciatio necessaria esset; quibus argumentis, vi regulæ in princip. huj. §phi a nobis præstructæ, & hæc addimus: *Quotiescunque scil. in pactis de alia atque alia paciscentium mente ac intentione possibiles conjecturæ suppetunt, toties ea potius sententia amplectanda, quæ nullam continet renuntiationem;* Atqui in hoc præsenti casu, ea pactorum dotalium accipi potest sententia, ut scil. marito summa dotis determinata & post mortem uxoris retinenda, eum in finem assignata credatur, quo si forte mobilia ab uxore aliquando relicta, istam dotis nondum numeratæ quantitatem non attingant, eadem ex immobilibus suppleatur & a reliquis successoribus præstanda veniat; siquidem pro dote præstanda, bona uxoris hypothecæ tacitæ nexu marito obligantur, l. un. C. d. rei ux. act. adeoque vix dubium, quin mortua uxore, ad dotem promissam consequendam actio & hypothecaria & condictio ex l. 4. 5. 6. C. d. jur. dot. marito superstiti, competat. Accedit quod nec ex hoc capite frustranea dici queat hæc dotis constitutio, quia scil. & marito, propter dominium indeque pendentem vindicationem, & uxori, eveniente forsitan ad bona mariti Creditorum Concursu, peculiaria inde nascantur privilegia, vid. Ludovici Usf. pr. distinct. jurid. L. 23. T. 3. dist. 4. Patet ergo eam omnino sententiam esse arripiendam, quæ citra præsumtionem tacitæ renunciationis, salvam tribuit marito successionem mobiliarem.

S. D. G.

Prælo missum A. R. S. M DCC XLI.